

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 29 AUGUSTUS 1951

No 1789

COMMISSIE VAN REDACTIE

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergèn;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.

INHOUD

	Blz.
Derde phase in de Europese vervoerpolitiek? door Mr K. Vonk	640
Het Gerechtshof van de Europese kolen- en staal-Gemeenschap door Dr J. L. F. van Essen	641
„Equality for agriculture”, alsmede enkele con- sequenties voor katoen door Drs H. J. Kuhl- meijer	646
Inflatie en de sociale fondsen door A. F. Bron- sing	649
Ingezonden stukken:	
De publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie door Dr Mr J. A. M. van Staay en Mr J. P. I. v. d. Wilde met naschrift van A. van Wijnen	651
Geld- en kapitaalmarkt	654
Statistieken:	
Gecombineerde maandstaat van de grote banken in Nederland	654

Dezer dagen

kwamen officiële meningen los over de economische positie van ons land, gezien uit verschillende gezichtspunten. Uit de gedachte der volledige werkgelegenheid, de leidende sociaal-economische gedachte van de na-oorlogperiode, is het voor de Regering bevredigend te kunnen vaststellen, dat de werkloosheid minder dan normaal is. Men kan professionele letterkloverij over de inhoud van het begrip normaal achterwege laten; het beloop van de werkgelegenheid in het algemeen is dit jaar een van de troostpunten op korte termijn.

Uitzonderingen zijn er: „werkloos bouwvakarbeider” — een der telkens terugkerende troosteloze verschijningen in de jaren dertig — heeft opnieuw enige reële inhoud gekregen. Voor een economist, uitsluitend opgevoed in de Marshalliaanse bedrijfstaksgewijze analyse, zou deze vorm van werkloosheid zeker niet onder de na-oorlogse verwachtingen zijn opgenomen. Worden wij echter niet allen opgevoed tot macro-economisten, met begrip voor stromen en daarmee voor sluizen en dammen? Naar verluidt wordt echter de bouwstop in de herfst opgeheven. Intussen kan men ernstig nadenken over de investeringen van de gemeenten en de financiële lus, die daarvoor is aangetrokken. Van alle strategische punten, waarop een modern economist zijn werk zou moeten verrichten, moet een investeringscommissie wel het benardste zijn.

De waarnemend Minister van Economische Zaken wil de economisten echter deze zorg besparen. Ruimer bevoegdheden dan een te herziene Bedrijfsvergunningenwet zou geven, acht hij niet noodzakelijk. Evenmin wil hij de liberalisatie alleen in een zwarte lijst zien. Wij vernemen ook, dat de stand van onze monetaire reserve niet veel reden tot ongerustheid geeft; de liberalisatie zoals tot dusverre in algemeen Europees kader toegestaan, moet kunnen worden gehandhaafd. Men verheuge zich niet te zeer over dit geheel: de opgewektheid ligt in de orde van grootte, zoals die van een leerling, die op zakken had gerekend en een herexamen krijgt.

Een voortdurend herexamen. De Economische Commissie voor Europa rapporteerde een aanhoudende prijsstijging in West-Europa; de feiten na de rapportperiode schijnen die tendens slechts te versterken. De centrale der Britse vakverenigingen heeft haar steun aan de algemene loonstop officieel opgegeven; de eerste looneisen door afzonderlijke vakbonden zijn reeds ahangig gemaakt. In Frankrijk is een nieuw voorstel tot loonsverhoging in verband met de prijsstijging ingediend.

Buiten Europa staat het niet anders; in Canada en Australië spreekt men van inflationistische trekken. In de Verenigde Staten blijkt de stijging van de kosten van levensonderhoud zich in de zomer te hebben voortgezet. Dit alles terwijl in full-employment en additionele defensieplannen geen wijziging is gekomen. De economie wordt tot inflatologie; semper excelsior.

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

PRACTICUM KANTOORGEREEDSCHAPPEN

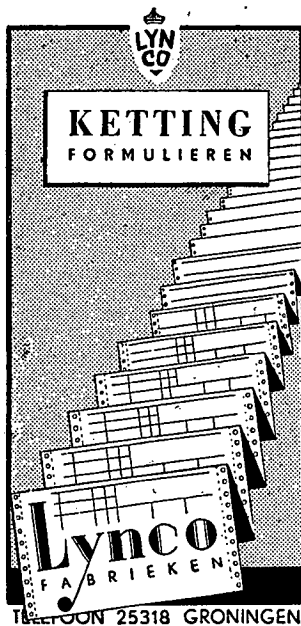
Mondelinge scholing voor het gebruik van technische hulpmiddelen voor de administratie. Aanvang cursus Oct.-Nov.

Organisatie:

BOEKHOUDEN „M.O. van 1923”

Inlichtingen en prospectus:

J. C. Hoogheid, Lef. de Montignyl. 26, R'dam, Tel. 49293
J. W. v. Assem, Kon. Wilhelminal. 225, Voorburg, Tel. 723520

LYNCO
KETTING
FORMULIEREN

Lynco
FABRIEKEN

TELEFOON 25318 GRONINGEN

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

ADVERTEER
IN DE
E.-S.B.

Ondernemingen, die het beste leidende personeel zoeken, speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op door middel van een annonce in de rubriek „Vacatures”. Het aantal reacties, dat deze annonces tengevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend: begrijpelijk omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert. Opdrachten voor het volgende nummer dienen Zaterdag a.s. in ons bezit te zijn.

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

N.V. Koninklijke Nederlandsche Petroleum

Maatschappij

gevestigd te 's-Gravenhage

Met verwijzing naar de op 16 April jl. geplaatste advertentie inzake omwisseling van de aandelen en onderaandelen Nos 1 t/m 604349 H, deelt ondergetekende mede, dat deze omwisseling met ingang van 1 September aanstaande uitsluitend nog zal zijn opengesteld ten kantore van de Nederlandsche Handel-Maatschappij N.V. te Amsterdam.

's-Gravenhage, 24 Augustus 1951

N.V. Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij

Nederlandsche Handel-Maatschappij, n.v.

DEVIEZENBANK

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32

Meer dan 100 kantoren in
Nederland, Azië en Oost-Afrika

Tanger: Société Hollandaise de Banque et de Gestion

HANDELSBEMIDDELING
FINANCIERING VAN IM- EN EXPORTTRANSACTIES

DE ARTIKELLEN VAN DEZE WEEK

Mr K. VONK, Derde phase in de Europese vervoerpolitiek?

De eerste phase in de Europese transportpolitiek vormde de periode van de E.C.I.T.O. Deze organisatie sneuvelde in de eerste maanden van 1947. De tweede phase begon met het in het leven roepen van het „Inland Transport Committee” van de Economische Commissie voor Europa. Deze phase kenmerkt zich door de onverbindende gedachtenwisseling, waarin slechts op zakelijke onderdelen van minder principieel belang afspraken werden nagestreefd. Het is ook de phase, waarin desondanks de werkelijke problematiek gestalte krijgt, maar nog slechts gestalte als problematiek. Door allen aanvaarde oplossingen kwamen nog niet tot aanzijn. Op de jongste zitting van het „Inland Transport Committee” te Genève, gehouden van 2 t/m 7 Juli jl., is een resolutie aangenomen, waarin het Comité als zijn mening uitspreekt, dat een algemene Europese transportpolitiek als doel heeft een bijdrage te leveren in de goederenruil en de verlaging der kostprijzen en dat het met name noodzakelijk is, ter bereiking van deze doeleinden, de investeringen in de verschillende transportsectoren, voor zover van internationaal belang, te coördineren en daarnaast een internationale tarievenpolitiek in praktijk te brengen. Deze resolutie markeert de wil tot gezamenlijk handelen. Daarmede is een derde phase in de Europese vervoerpolitiek ingeluid.

Dr J. L. F. VAN ESSEN, Het Gerechtshof van de Europese kolen- en staal-Gemeenschap.

Schrijver trekt een parallel tussen de poging van Briand in 1929 en het plan-Schuman van 1951 en wijst er op, dat, in tegenstelling met de eerste, het plan-Schuman in zekere mate op een politieke samenwerking, belichaamd in de Raad van Europa, kon worden gefundeerd. In dit stadium bestaat er geen economische noch politieke voorrang meer. Bij deze ontwikkeling mag van niet-deelnemende staten, zoals Groot-Brittannië, dan ook erkenning als internationaal rechtspersoon van de Europese kolen- en staal-Gemeenschap worden verwacht. Na deze politieke inleiding zet schrijver uiteen, welk rijk geschakeerd beeld het in het Verdrag voorziene Gerechtshof van deze Gemeenschap vertoont: naast administratieve rechtspraak zal het civiele en strafrechtspraak uitoefenen, doch vooral belangrijk is het Hof als federaal orgaan, hoewel het daarenboven ook nog als internationaal gerechtshof optreedt. Bij een dergelijke uitgebreide competentie past een onderzoek naar de samenstelling van dit orgaan van de Gemeenschap, waarbij schrijver speciaal ingaat op het al dan niet toepassen van het nationaliteitsbeginsel bij de benoeming der rechters en pleit voor uitbreiding van het bij Verdrag op 7 bepaalde aantal.

Drs H. J. KUHLMEIJER, „Equality for agriculture”, alsmede enkele consequenties voor katoen.

Het is onjuist te veronderstellen, dat de huidige landbouwpolitiek in de Verenigde Staten in beginsel zou staan of vallen met het aan het bewind blijven der democratische partij: „Equality for agriculture” is een politiek communis opinio geworden. Na een uiteenzetting der huidige Amerikaanse prijspolitiek voor agrarische producten, betoogt schrijver, dat een overgang van het thans geldende stelsel van een vaste prijsvloer naar een systeem van variabele prijssteun, afgestemd op de mate van overproductie, een alternatief zou zijn met redelijk goede vooruitzichten. Het gevolg zou zijn, dat de functie van de prijs als regulator der productie — althans in beperkte mate — weer zou worden hersteld, zonder dat de boer zou worden blootgesteld aan een ongebreidelde prijsconcurrentie. Van de superieure qualiteiten van dit flexibele prijssteunstelsel, indien tot uitdrukking gebracht in een steunprijs,

afhankelijk van een eventuele surpluspositie, zijn velen — ook in de democratische partij — overtuigd. Toepassing van dit stelsel zou zijn gunstige invloed op het „wereldprijsspeil” van enkele grote stapelartikelen, w.o. katoen, voor welk product schrijver op enkele consequenties wijst, zeker niet missen.

A. F. BRONSING, Inflatie en de sociale fondsen.

Fondsvorming, gebaseerd op een zekere verhouding tussen uitbetaald loon en toekomstig pensioen, kan nimmer de zekerheid geven, dat de middelen van het fonds toereikend zullen zijn pensioenen uit te keren, die bij uitbetaling in een vooruit vast gestelde verhouding tot het dan geldende loonpeil zouden staan. Voor de Staat, die geacht wordt een onbeperkt leven te hebben en die bij voortdoring kan rekenen op inkomsten, voldoende om daaruit pensioenen aan invaliden en ouden van dagen te voldoen, heeft het geen zin vast te houden aan een stelsel van fondsvorming, waarmede het beoogde doel niet te bereiken is. De Staat kan zich veel beter tevreden stellen met een omslagstelsel. Voor particuliere ondernemingen kan een zekere fondsvorming echter niet worden gemist, daar deze geen onbeperkt leven hebben en niet, zoals de Staat, kunnen rekenen op constante inkomsten uit belastingen of anderszins. Elke pensioentoezegging door een onderneming dient gepaard te gaan met zekere maatregelen, om zoveel mogelijk te beveiligen, dat die toezeggingen ook onder ongunstige omstandigheden gestand kunnen worden gedaan. Schrijver zet in dit artikel uiteen, waaruit die maatregelen dienen te bestaan.

— SOMMAIRE —

Mr K. VONK, Troisième phase dans la politique européenne de transport?

La première phase dans la politique européenne de transport fut la période de l'E.C.I.T.O. La deuxième phase commençait par la création de l'„Inland Transport Committee” de la Commission Economique de l'Europe. La troisième phase vient de commencer par la résolution du 5 juillet dernier prise par le Comité susdit et par laquelle on a formulé la ferme volonté d'agir en commun.

Dr J. L. F. VAN ESSEN, La Cour de Justice de la Communauté européenne du charbon et de l'acier.

Après une introduction politique, l'auteur décrit la compétence, amplement nuancée, prévue dans la Convention en faveur de l'autorité judiciaire de la Communauté. L'auteur examine de plus près l'application du principe de la nationalité pour la désignation des juges et plaide en faveur de l'extension du nombre qui a été fixé par la Convention à sept juges.

Drs H. J. KUHLMEIJER, „Equality for agriculture” ainsi que quelques conséquences relatives au coton.

Après un examen de la politique actuelle des prix agricoles aux Etats-Unis, l'auteur expose qu'une substitution du système de prix variables par rapport à l'importance de la surproduction, au système actuel de prix à niveau fixe, constituerait une alternative qui aurait des chances raisonnables.

A. F. BRONSING, L'inflation et les caisses sociales.

L'auteur expose que la constitution de fonds n'a pas d'intérêt pour l'Etat, qui ferait beaucoup mieux de se contenter d'un système de répartition. Les entreprises privées, d'autre part, ne peuvent pas se passer de la création de fonds. L'article traite des mesures à prendre par les entreprises pour sauvegarder, le plus possible, leurs engagements en matière de pension, même dans des circonstances défavorables.

Derde phase in de Europese vervoerpolitiek?

Het is wellicht niet te boud gesproken, wanneer men aanneemt, dat met de jongste zitting van het „Inland Transport Committee” te Genève, gehouden van 2 t/m 7 Juli jl., de Europese transportpolitiek een derde phase is ingegaan.

In een resolutie van 5 Juli jl. spreekt het Comité als zijn mening uit, na een overzicht van de stand van zaken te hebben gegeven, dat een algemene Europese transportpolitiek als doel heeft een bijdrage te leveren in de goederebruik en de verlaging der kostprijzen en dat het met name noodzakelijk is, ter bereiking van deze doeleinden, de investeringen in de verschillende transportsectoren, voor zover van internationaal belang, te coördineren en daarnaast een internationale tarievenpolitiek in praktijk te brengen. Van dit gezichtspunt uitgaande, besloot het Comité zich van drie werkgroepen te bedienen, die respectievelijk de volgende taken hebben.

Ten eerste wordt in behandeling genomen de vraag van de kostprijs van de verschillende vervoertakken, nl. spoorweg, weg en water, en van vergelijkbare rekeningssystemen voor deze vervoertakken. Daarnaast treedt op een werkgroep, die zich bezighoudt met vervoertarieven, voor zover van belang in de economische betrekkingen tussen de verschillende landen. Tenslotte blijft gehandhaafd een werkgroep, die zich bezig houdt met de vraagstukken van de vervoercoördinatie als zodanig en die als eerste punt op het programma heeft het vraagstuk van de organisatie der vervoertakken.

Ten aanzien van zichzelf besloot het Comité van tijd tot tijd in speciale zitting bijeen te komen, teneinde leiding te geven aan het werk, dat in het kader van een Europese transportpolitiek wordt ondernomen, en een werkschema op te stellen en bij te houden.

Aan verschillende organisaties, zoals de Internationale Spoorwegunie, de Internationale Kamer van Koophandel, de Internationale Wegverkeersunie, verzocht het Comité een memorandum op te stellen, dat aangeeft in welk opzicht overeenstemming en op welke punten verschil van inzicht inzake een Europese transportpolitiek tussen hen onderling bestaat. Op 8 Januari 1952 komt het Comité bijeen en zal dan van dit memorandum kennis nemen evenals van de resultaten van de eerste bijeenkomsten der drie bovenvermelde werkgroepen.

Wat betekent dit? De lezer van onze artikelen in „E.-S.B.” van 8 en 15 Augustus jl., die werden geschreven vóór de bijeenkomst van het Comité van 2-7 Juli jl., zal verstaan, dat wij theoretisch genomen deze opzet juist achten. Een theoretische bevrediging bevat echter nog geen aanwijzing, dat binnen afzienbare tijd een praktisch resultaat zal volgen. Zijn verwachtingen op dit gebied gerechtvaardigd? Om ons daarvan rekenschap te geven moge worden teruggegrepen op de aanhef, waarin van een derde phase werd gesproken.

De eerste phase vormde de periode van de E.C.I.T.O. (European Central Inland Transport Organisation). Uit het charter van deze organisatie, welke werd voorbereid tijdens en gesticht kort na de tweede wereldoorlog, kon men voornamelijk een tweetal doelstellingen afleiden, nl. het treffen en bevorderen van urgente voorzieningen in de behoefte aan transportmaterieel en voorts het leggen van grondslagen voor een gezamenlijke verkeerspolitiek op langer termijn. In het eerste slaagde zij zeer ten dele, in het tweede in het geheel niet. Elke Staat volgde liefst eigen inzichten en keerde zich af van iedere consequente poging tot het gezamenlijk voeren van beleid. Aldus sneuvelde, mede door inwendige gebreken, deze organisatie in de eerste maanden van 1947.

Een intereuropees orgaan voor vervoers- en verkeersaangelegenheden kon echter niet geheel ontbreken en zo werd dan in het leven geroepen het „Inland Transport Committee” van de Economische Commissie voor Europa, de tweede phase. De boedel van de E.C.I.T.O. werd nauwkeurig omschreven en slechts enkele volstrekt onvermijdelijke stukken, voornamelijk de restitutie van spoorwegmaterieel betreffende, werden er uit overgenomen. Op een tot weinig verplichtende basis, met een beperkte staf, liet het Comité zich in met enige leuzen ter zake van vervoerpolitiek. Een bestaan, dat niemand tot veel zou opwekken, laat staan verplichten, scheen in het verschiet te liggen. Toch groeide het werk in omvang en openbaarde zich een tasten naar concreetheid. Van het herstel van vooroorlogse regelen inzake internationaal gebruik van spoorwegmateriaal, enkele incidentele vrijheden voor het vervoer langs de weg, internationale verkeersregels, vraagstukken van wegeaanleg, opheffen van douanebelemmeringen, de ontwikkeling van het vervoer van bederfelijke levensmiddelen, internationaal verkeersrecht e.t.q., kwam men tot de meer fundamentele vraagstellingen. Aanvankelijk werden deze samengevat onder de bekende leus „coördinatie van het verkeer”. Evenals hier te lande kon het niet missen, dat het gemis aan concrete inhoud van deze term aan het licht kwam.

Wat verstaat men onder coördinatie? Houdt coördinatie, wanneer al door een bepaalde begripsomschrijving uit te drukken, een oplossing eens voor al in? Komt er, indien ieder land voor zich coördineert, „vanzelf” een internationale coördinatie uit of betekenen die nationale coördinaties, wanneer al mogelijk, een toenemende afsluiting in eigen stelsel van ieder der landen afzonderlijk, zodat alleen spoorwegvervoer naar oude trant overblijft? Doet het er economisch ook wel toe, is zoiets als internationale vervoerpolitiek wel nodig of alleen maar humbug zonder praktisch effect, een concessie aan de tijdgeest, die nu eenmaal internationaal overleg of althans de vrome schijn daarvan, wenst? En, indien het nu eenmaal de dwaze wil, ja van wie eigenlijk, is, dat men intereuropees bijeenkomt, is het dan niet het beste, dat men onverbindend verder praat, ter onderlinge informatie en stichting? Zie daar de vragen, die in en buiten de conferentiekamers vele malen om en om zijn gekeerd.

Intussen ging de verbijzondering, die uit de precisering van deze vragen voortvloeit, ook door. De vergelijkbaarheid van de exploitatieresultaten der spoorwegen scheen meer en meer een eis van gezond mensenverstand, het onderzoek naar de invloed van de vervoertarieven op de Europese marktverhoudingen eveneens. Het streven, of de leuze, zo men wil, van „één Europese markt” was immers inmiddels ontstaan. Nauwer contact met de Verenigde Staten liet zijn invloed gevoelen en men begon functie en methoden van de Interstate Commerce Commission te vergelijken met de Europese verhoudingen.

Bij de Europese spoorwegen is zich een toenemend streven naar technische integratie gaan vertonen, waarbij gaandeweg meer de nadruk valt op de noodzaak tot tijdige technische vernieuwing. Een investeringsprobleem van aanzienlijke grootte blijkt daarmee te zijn aangesneden, en wel een, dat zich voor verschillende regeringen in min of meer gelijke mate voordoet. De investering, niet alleen in spoorwegen, maar in de verschillende verkeerssectoren is hiermee tevens aan de orde gesteld. En ook weer zo, dat ongetwijfeld voor een belangrijk deel deze vraagstukken voor ieder der landen een zuiver binnenlands aspect vertonen, maar anderzijds de onderlinge verkeersbetrekkingen tussen de Europese landen niet hun

juiste vorm kunnen vinden, wanneer ze niet intereuropees aan de orde worden gesteld. Hetzelfde geldt voor de sociale verhoudingen in de verkeersbedrijven, die overigens buiten de competenties van het „Inland Transport Committee” vallen.

Nu een vrij grote kring zich gaandeweg met de betekenis en omvang van de Europese verkeersvraagstukken is gaan bezighouden, nu scepsis, aarzeling en concretisering zo wonderlijk dooreen zijn gemengd, is het in een Europese wereld met een plan voor kolen en staal en met een landbouwplan in studie, geen wonder, dat ten aanzien van de transportsector ook op politiek niveau beweging is gekomen. In de Raad van Europa te Straatsburg heeft de heer Bonnefous, Frans afgevaardigde, de stichting van een Europese verkeersautoriteit aan de orde gesteld.

In deze situatie is op 5 Juli jl. de boven weergegeven resolutie van het „Inland Transport Committee” te Genève tot stand gekomen. Daarmee is het eind van een fase gemarkeerd, die wij als tweede fase hebben gekenmerkt. Het is de fase, die begonnen is met het welbewust afkappen van het E.C.I.T.O.-experiment, de fase van de onverbindende gedachtenwisseling, waarin slechts op zakelijke onderdelen van minder principiële belang afspraken werden nagestreefd. Het is ook de fase, waarin desondanks de werkelijke problematiek gestalte krijgt, maar nog slechts gestalte als problematiek. Door allen aanvaarde oplossingen kwamen nog niet tot aanzijn. De betekenis van de resolutie ligt hierin, dat zij uitspreekt, dat deze problematiek er voor gezamenlijke rekening en verantwoordelijkheid ligt en nu gezamenlijk moet worden aangevat, dat een gezamenlijk beleid moet worden gevoerd, systematisch en continu. Daarmee is een derde fase ingeluid.

Is dit niet een herhaling van de eerste fase? Naar onze mening is dit niet het geval. Men is in de kringen der ingewijden voorzichtiger geworden dan in 1945, weliswaar ook minder sceptisch, en minder naïef, dan in 1947, maar vooral voorzichtiger, meer op het experimentele ingesteld. Bij velen staan de tegenstellingen en weerstanden, die de E.C.I.T.O. opwekte nog als schrikbeeld voor ogen, evenals de hypertrophie in bepaalde onder-

delen van deze organisatie. Toch rijzen hier verschillende vragen. De resolutie van Genève van 5 Juli markeert de wil tot gezamenlijk handelen, maar is dus nog niet meer dan dat. In hoeverre zal men nu op politiek niveau, in de aanbevelingen, die van Straatsburg mogen worden verwacht, met de ervaringen van de laatste zes jaren rekening houden? Zal men vastberaden genoeg zijn om mede de stoot te geven tot verder doorzetten en voldoende tactisch om niet bepaalde structuren te forceren, die meer schade dan nut zouden kunnen aanrichten?

Nog een ander punt. Naast het „Inland Transport Committee” te Genève in U.N.O.-kader bestaat een „Inland Transport Committee” te Parijs als O.E.E.C.-orgaan. Waar zal het zwaartepunt komen te liggen? Tot dusverre heeft Genève, mede door de aanwezigheid van een goede, toegewijde staf, de ontwikkeling aangegeven. Het schijnt wenselijk op deze weg voort te gaan. Zal men eventueel toch tot een afzonderlijke orgaanvorming komen? Daarbij moet aandacht worden gegeven aan de betrekkingen met Zwitserland, Oostenrijk, Duitsland, Italië, als ook aan de Oosteuropese landen. De vergadering te Genève begin Juli is de eerste geweest, waarbij alle landen van achter het ijzeren gordijn verstek lieten gaan. Deze landen zijn echter nog vertegenwoordigd in andere Europese intergouvernementele of spoorwegorganisaties. Er zijn dus vragen te over. Een gunstige zijde is, dat de kwesties worden behandeld in nauwe betrekking met de organisaties uit het economisch leven. De middentafel, zoals dat in Geneefs jargon heet, de tafel, waaraan deze organisaties plaats nemen, is steeds ruim bezet.

Wanneer we nogmaals de vraag naar de praktische betekenis stellen, is het dan zo, dat binnen zeer korte tijden tot in onderdelen van het economisch leven de praktische gevolgen zal bespeuren? In het licht van bovengenoemde vragen geloven wij van niet. Maar evenzeer kan dit op langere termijn stellig worden verwacht. Onder de beslissingen van het „Inland Transport Committee” te Genève bevindt zich o.a. een, gericht tot de werkgroep tarieven met als opdracht het vraagstuk van de internationale tarieven voor het vervoer van kolen ter hand te nemen. Dit is een symptoom.

Wassenaar.

Mr K. VONK.

Het Gerechtshof van de Europese kolen- en staal-Gemeenschap

Ook wanneer men de honderd artikelen van het Verdrag tot instelling van een Europese kolen- en staal-Gemeenschap en de vele tientallen bepalingen van de toegevoegde documenten — waarvan de Conventie houdende de regeling van de overgangperiodes de belangrijkste is — meer dan eenmaal heeft doorgeworsteld, ook dan is er nog moed toe nodig, zijn bevindingen en waar mogelijk zijn eigen oordeel in een artikel als het onderhavige samen te vatten. Na de doorwrochte studie van Drs Van Ameringen¹⁾, die zich beperkte (sic!) tot de economische betekenis van het Verdrag, is de lezerskring echter reeds vertrouwd met de algemene structuur van dit historisch unieke supra-nationale lichaam en met de enorme consequenties, welke de centrale „management” voor de economie van de deelnemende landen met zich kan brengen, zodat steller dezes het thans aandurft, de aandacht te vragen voor enige andere aspecten van deze eerste Europese doel-gemeenschap.

Politieke inleiding.

Over de politieke betekenis is tijdens en na de onderhandelingen reeds zoveel geschreven, dat hij zich ontslagen acht van het geven van een samenvatting. Slechts, bij wijze van inleiding tot het eigenlijke onderwerp, hierover het volgende²⁾. Men heeft het Schuman-plan in de eerste fase van de internationale gedachtenwisseling wel eens uitsluitend als een politiek instrument beschouwd en de economische portée secundair genoemd. Dat deze opvatting sinds de totstandkoming — op papier — van het gebouw van deze typisch-economische Gemeenschap geen steek houdt, doet overigens niet af aan het feit, dat het Franse initiatief wel degelijk beoogde, de eerste steen te leggen van een politieke samenvoeging in Europa, vooral ook bedoeld als middel om de strijdbijl tussen Frankrijk en Duitsland zo diep mogelijk te kunnen begraven. Dat dit politieke

¹⁾ Zie ook: „De kansen van het Schuman-plan” door Mr K. P. van der Mandele in „E.-S.B.” van 4 Juli 1951 en „Enkele politieke aspecten van het Schuman-plan” door Drs P. L. Justman Jacob in „E.-S.B.” van 18 Juli 1951.

²⁾ Zie „E.-S.B.” van 27 Juni en 11 Juli 1951.

aspect ook momenteel nog in zeker opzicht primair is, moge blijken uit de heftige meningsverschillen in Duitse en, in mindere mate, ook in Franse kringen.

Zijn de Duitse vakverenigingen, wier experts actief bij de voorbereiding van het Verdrag werden ingeschakeld, in het algemeen voorstanders van de Gemeenschap, waarin zij haar belangen o.a. door de grote plaats, die aan de sociale factoren in het Verdrag is ingeruimd, voldoende beschermd achten, daartegenover staat Schumacher met zijn socialistische partij, die tot nu toe een onverzoenlijk — nationalistisch — standpunt blijft innemen. Naar een Engelse(!) bron³⁾ verluidde, zou het in de bedoeling liggen, een der 9 zetels van de Hoge Autoriteit van de Gemeenschap te bestemmen voor een persoonlijkheid uit de Duitse vakverenigingen. Het ratificeren van het Verdrag door de Federale Republiek zal overigens wel niet alleen van een dergelijk besluit, doch ook van tegemoetkomingen of toezeggingen op ander gebied — politiek (meer rechtsgelijkheid) en economisch (Amerikaanse deelneming aan investeringen!) — afhangen.

Een en ander versterkt echter reeds thans in het Franse kamp der oppositie — en niet alleen in dat van de ultra-conservatieven, doch ook onder de socialistische, getuige het felle geschrift van Bernard Lavergne, uitgever van „L'année politique et économique”⁴⁾ — de vrees voor een te groot overwicht van de Duitse industrie in de Gemeenschap. Wil de Gemeenschap beantwoorden aan het in het Verdrag gestelde doel, dan zal allereerst deze vrees uit de gedachten moeten worden gebannen; vrees is nimmer een goede leidster, doch bij het nastreven van een groot — zelfs gewaagd — doel kan deze mentaliteit gemakkelijk leiden tot wat men tegenwoordig frustratie noemt. Uiteraard kan men bij de opzet van deze geheel nieuwe structuur niet voorzien, welke de politieke en vooral de economische constellatie zal zijn, waaronder zij zal werken. Dit lijkt in theorie te meer klemmend, nu de Gemeenschap zal gelden voor de duur van 50 jaar, doch ook zonder Schuman-plan zou de ontwikkeling van het politieke en economische leven in West-Europa ons immers verborgen blijven, zodat men bezwaarlijk dit argument doeltreffend kan uitspelen tegen de poging tot partiële integratie, die de instelling van de Gemeenschap nastreeft. Waarop bij grote besluiten in het internationale leven in het bijzonder de nadruk valt, is het permanente probleem, of men door economische toenadering het politieke evenwicht kan en moet bevorderen, dan wel of een zekere mate van politieke eenwording voorwaarde is voor het verkrijgen van betere economische verhoudingen. Het antwoord is wellicht thans gegeven door het Schuman-plan, zoals uitgewerkt in het Verdrag van 19 April 1951, en niet zo maar ineens, doch als gevolg van een logische ontwikkeling van het staatkundig denken sinds 1929; toen Briand zijn „Memorandum inzake de organisatie van een régime voor een Europese federatieve Unie” lanceerde. Toen diens voorstel tot sluiting van een „pacte de solidarité” geen weerklank vond, heeft de in nauwe samenwerking met het Volkenbondsecretariaat ingestelde „Studiecommissie voor de Europese Unie” nog getracht, het economische programma van het memorandum tot uitvoering te brengen, in de ijdele hoop, dat door een gezamenlijke economische inspanning in Europa — met als einddoel een gemeenschappelijke Europese markt — de politieke constellatie gunstig zou worden beïnvloed.

Ditmaal is de volgorde anders geweest en is men begonnen met nauwere politieke samenwerking door de instelling van de Raad van Europa, waarop nu als eerste economische eenheid de Europese kolen- en staal-Gemeenschap is gevolgd. De term economische eenheid is evenwel

een „understatement” in zoverre als hiermede alleen de doelstelling wordt aangeduid en niet de ingrijpende doorwerking van dit als supra-nationaal fungerende orgaan in het gehele politieke leven van de betrokken landen. De Gemeenschap vormt inderdaad een belangrijk voorbeeld van werkelijke integratie en in dat stadium bestaat er geen economische noch politieke voorrang meer in het samenstel der krachten, die het leven in de betrokken landen beheersen. Dat op zijn beurt het lot van de Europese kolen- en staal-Gemeenschap mede wordt bepaald door de krachten elders in de wereld en door de uitslag van de pogingen, te geraken tot vrede en veiligheid, moge als een gemeenplaats klinken, doch brengt ons terug naar de realiteit van het ogenblik, waarop wij ons moeten afvragen of de Gemeenschap in het internationale leven der andere landen zal worden erkend.

Afgezien van de huidige krachtmeting in de deelnemende landen met het oog op al dan niet ratificatie, is de voornaamste vraag de Britse houding, aangezien het mede van deze zal afhangen of de Gemeenschap een levende werkelijkheid zal kunnen worden. Englands houding was beslissend voor de mislukking van het plan-Briand; het stemt hoopvol, dat, nu het Gemeenschapsverdrag is ondertekend, de Britse Regering een welwillend afwachende houding is gaan aannemen, zoals zij ook ten opzichte van het werk van Straatsburg iets van haar natuurlijke reserve heeft laten vallen. Wellicht is hieraan niet vreemd de deskundige en tactische wijze, waarop de handelseconomische clausules zijn gereedgemaakt, en de daarin neergelagde erkenning, dat de gemeenschappelijke markt — tevens begin van de overgangperiode — eerst na het slagen van de onderhandelingen met Engeland denkbaar is. Dat niettemin daarvoor een richttijd van 6, resp. 8 maanden wordt aangehouden, is het goed recht van de verdragsstaten, al is veiligheidshalve in de mogelijkheid van verlenging van de „aanloopperiode” voorzien. Het is bekend, dat vóór de instelling van de gemeenschappelijke markt een oplossing moet zijn gevonden voor het probleem van de clausule van de meestbegunstigde natie in de verdragen, die door de deelnemende staten met andere zijn gesloten en uiteraard in de eerste plaats met het grote kolen en staal producerende Engeland. Deze onderhandelingen zullen door de Hoge Autoriteit namens de betrokken regeringen worden gevoerd (par. 14 van de overgangconventie). Voor het verkrijgen van erkenning als internationaal rechtspersoon is echter niet voldoende wat het Verdrag zelf daarover bepaalt, doch is de bereidheid van derde landen vereist. Het is nauwelijks denkbaar, dat Groot-Brittannië deze erkenning aan de Gemeenschap zal onthouden, wanneer de Verenigde Staten van Amerika bijv. door verlening van feitelijke steun zou blijken geven van haar instemming met de Gemeenschap.

Ter bepaling van de internationale rechtspositie van de Gemeenschap moet eerst haar juridische of — indien men een modern modewoord prefereert — institutionele structuur worden geanalyseerd en dan blijkt het hier niet te betreffen een gewoon internationaal of tussen-staatsorgaan, doch een supra-nationale organisatie, die volgens het internationale recht als een doel-federatie wordt gekenmerkt.

Het Gerechtshof van de Gemeenschap.

Drs Van Ameringen heeft aan de bevoegdheden van de wetgevende en uitvoerende macht, belichaamd in de Hoge Autoriteit (H.A.), al dan niet in samenwerking met de Raad van Ministers (R.v.M.) en met als toezienende voogd de Gemeenschappelijke Vergadering (Assemblée) van parlementsleden — tevens trait d'union met de Raad van Europa — voldoende beschouwingen gewijd. Ter completering van het beeld van het federale gebouw moge hier dan nog speciaal de aandacht worden gevraagd voor de derde macht van die Gemeenschap: de rechterlijke

³⁾ „The World Today”, maandschrift van het „Royal Institute of International Affairs”, Juli 1951, blz. 293.

⁴⁾ B. Lavergne „Le plan-Schuman: un coup d'épée dans l'eau ou la sovietisation camouflée des industries du charbon et de l'acier”. L'année politique et économique, Maart/Juni 1951, blz. 77-181.

macht, belichaamd in haar Gerechtshof (Hof). Want als iets duidelijk demonstreert de zelfstandige rechtsnatuur van een internationaal gezagsorgaan, dan is het wel de *eigen* supra-nationale rechtspraak, die verplicht wordt uitgeoefend zowel over de deelstaten, als over de handelingen van eigen federale regering en parlement. In dit licht bezien is het Hof ook veel meer dan alleen een administratief rechterlijk orgaan, zoals de meeste schrijvers menen. Hopelijk zal hetgeen volgt tot verheldering bijdragen.

Teneinde de bevoegdheden en daarmee de aard van het Hof te leren kennen, kan men niet volstaan met de kennisneming van hoofdstuk IV „De la Cour”, want aldaar (art. 43) wordt het Hof ook bevoegd verklaard „dans tout autre cas prévu par une disposition additionnelle du présent traité”, zodat men daarvoor dus overal elders op zoek moet gaan. Om een voorbeeld te noemen is krachtens art. 95 het advies van het Hof dwingend voorgeschreven voor het aanbrengen van wijzigingen in de regels betreffende de uitoefening van de bevoegdheden van de H.A., mocht dit na de 5-jarige overgangperiode ten gevolge van onverwachte moeilijkheden gewenst worden geacht⁵⁾. Een dergelijke functie lijkt sterk op die van een Raad van State, afdeling wetgeving.

Wat nu de algemene bevoegdheid van het Hof betreft, daartoe kan worden gerekend het optreden als hoogste beroepsinstantie, waarbij onderscheid valt te maken tussen de bevoegdheid van het Hof tot vernietiging van besluiten van algemene aard van H.A., Assemblée of R.v.M. — te vergelijken met de afdeling contentieux van een Raad van State in de nationale en met een Bondsgerechtshof in de federale sfeer — en de bevoegdheid van het Hof, ingeval van bezwaren van ondernemers tegen hun regarderende uitvoeringsmaatregelen van de H.A., uitspraak te doen als hoogste administratieve rechter en c.q. als civiele rechter. Het beroep tegen het opleggen van boeten en dwanggeld door de H.A. valt bovendien in de sfeer van de disciplinaire, of zo men wil zelfs strafrechtspraak, aangezien krachtens het Verdrag niet alleen dergelijke besluiten van de H.A. (art. 92), doch ook de betreffende vonnissen van het Hof (art. 44) op het grondgebied van de statenleden executabel zijn verklaard. Als civiele rechter treedt voorts het Hof op bijv. in geval van een actie tot schadevergoeding wegens ambtelijke fouten, ingesteld hetzij tegen de Gemeenschap, hetzij tegen een bepaalde ambtenaar in dienst van de Gemeenschap (art. 40). Geldt het in dit bijzondere geval een civiele actie wegens onrechtmatige daad, de hoofdschotel der acties van de ondernemers e.d. zullen uiteraard liggen in de administratief-rechtelijke sfeer van de onrechtmatige overheidsdaad. Geldt nu als beginsel (art. 33), dat *vernietigings*beroepen, tenzij in geval van ambtsmisbruik (*détournement de pouvoir*) of in geval van duidelijk verkeerde toepassing van een verdrags- of uitvoeringsbepaling, door het Hof slechts op hun *formele* merites mogen worden onderzocht, van dit beginsel is voor enige soorten van — juist de belangrijkste — incidentele gevallen afgeweken. In alle gevallen van bezwaar tegen de oplegging van boeten of dwangsommen (art. 36) en in alle gevallen van klachten tegen besluiten tot scheiding van onwettig verklaarde bedrijfsconcentraties (art. 66, par. 5, al. 2) treedt nl. het Hof niet uitsluitend als formele rechtshandhaver op, doch bezit het volledige jurisdictie, d.w.z. toetst het de besluiten van de H.A. zowel aan het formele recht als aan de recht-doelmatigheid.

Kan men hier nauwelijks meer spreken van eenvoudige administratieve rechtspraak, nog sterker spreekt het element van volledige rechterlijke controle en van het

⁵⁾ Deze procedure staat naast de normale procedure van amendering van het Verdrag, waarvoor bijeenroepen van een conferentie der deelstaten vereist is (art. 96).

bewaren van het evenwicht tussen de machten van de Gemeenschap in art. 37, krachtens hetwelk het Hof zelfs „le bien-fondé” moet onderzoeken van belangrijke beslissingen van de H.A., die door een staat-lid van de Gemeenschap worden aangevochten op grond van het daaruit voortvloeiende gevaar van fundamentele duurzame verstoring van zijn economisch bestel. Het betreft hier een belangrijke uitzondering op de algemene procedure (art. 33) van nietigverklaring van besluiten. Daartegenover is het begrijpelijk, dat de bevoegdheid van het Hof, op verzoek van de H.A. besluiten van de Assemblée of de R.v.M. te vernietigen, wederom beperkt is tot gevallen van onbevoegdheid van of schending van substantiële vormen door een dier organen. Uit al deze voorbeelden moge tevens blijken, dat het ingrijpen van het Hof steeds afhankelijk is van een ingediend beroep of van een klacht. Ex officio „in het belang van de wet” treedt het Hof dus nimmer op wat de vernietigingsprocedure betreft. Dat het gewenst zal zijn, ook het klachtrecht binnen zekere perken te houden — waartoe de door het Hof binnen 3 maanden vast te stellen procesregeling (par. 5 van de overgangconventie) de gelegenheid zal bieden —, moge uit de kennisneming van art. 35 blijken. Een staat-lid, de R.v.M. en de ondernemers mogen bij het Hof aanhangig maken elk geval van (beweerde) niet-nakoming van een verdragsverplichting door de H.A. en zelfs elk geval, waarin huns inziens de H.A. haar macht misbruikt door geen gebruik te maken van een haar bij het Verdrag verleende *bevoegdheid*. Het is duidelijk, dat, tenzij aanvullende waarborgen worden geëist, dit artikel aanleiding kan geven tot overbelasting van het Hof en in ieder geval tot veel narigheid. Want het trekken van de grens tussen „beleid” en „détournement de pouvoir” lijkt bij dit gedetailleerde en gecompileerde Verdrag en met deze volkomen nieuwe figuur van een supra-nationaal gezag een opgaaf gelijk die van het zoeken van de quadratuur van de cirkel.

Nog zijn wij niet ten einde met het schilderen van het rijkgeschakeerde beeld van het Hof. Vergeleken wij het in zijn verhouding tot de andere organen van de Gemeenschap reeds met een federaal hof, wat duidelijk spreekt in de bevoegdheid tot formele toetsing van de besluiten dier organen aan het Verdrag — de grondwet van deze partiële federatie in West-Europa —, daartegenover staat weer de verdragsbepaling, dat het Hof uitsluitend bevoegd is, definitieve uitspraak te doen in geschillen over de interpretatie en toepassing van dit Verdrag en alle daarbij behorende instrumenten (art. 87), waardoor dit Hof ook nog het karakter van een internationaal gerechtshof in de gangbare betekenis van het volkenrecht verkrijgt. Zo is krachtens art. 89 het Hof verder nog bevoegd als internationale rechter op te treden in geval van geschillen tussen de staten-leden, die in *verband staan met het doel* van het Verdrag; een dergelijk geschil wordt echter alleen krachtens compromis tussen de partijen aan hem onderworpen. Deze stap terug moge verbazen, doch hierbij mag niet uit het oog worden verloren, dat in gevallen, die slechts zijdelings verband houden met de werkingssfeer van de Gemeenschap, de partijen wel eens het Internationale Hof van Justitie als meer competent zouden kunnen of willen beschouwen.

Rest nog de vermelding: 1e. dat het Hof de enige gezaghebbende instantie zal zijn voor de interpretatie van elk besluit van enig orgaan van de Gemeenschap, welk besluit in geding zou zijn bij een geschil aanhangig voor een nationale rechtbank (art. 41), 2e. dat het Hof als gewone rechtbank of arbiter zal fungeren, wanneer dit zo wordt bepaald in een publiekrechtelijk of civiel contract, aangegaan door de Gemeenschap (art. 42) en 3e. dat door de nationale wetgever in de deelnemende staten aan het Hof beslissende macht kan worden opgedragen in aanleggenheden verband houdende met het doel van het verdrag. . . ., dan is toch zeker niet te veel gezegd, wanneer

wij concluderen, dat de rol, die aan dit orgaan van de Europese kolen- en staal-Gemeenschap is toebedeeld, veruitgaat boven de conceptie zowel van enkel administratieve rechtspraak, of enkel internationale rechtspraak, of enkel civiele rechtspraak, of zelfs van „enkel” federale rechtspraak — want het Hof is niet enkel federaal „Verfassungsgerichtshof”, doch heeft ook rechtstreeks gezag over de burgers in de deelstaten —; kortom: het Hof verenigt in zich al deze elementen tezamen.

Samenstelling van het Hof.

Bij een dergelijke uitgebreide competentie past ten slotte een onderzoek naar de samenstelling van dit machtige orgaan, waaraan de hoogste eisen, en niet alleen van alomvattende rechtskennis, doch in niet mindere mate van onafhankelijkheid en onpartijdigheid dienen te worden gesteld. De rechterlijke organisatie is in een afzonderlijk protocol betreffende het Statuut van het Hof nader uitgewerkt. Er zullen zijn 7 rechters, 2 advocaten-generaal (andermaal een element van federale rechterlijke organisatie, want in de rechtspraak tussen gelijke, soevereine staten ontbreekt uiteraard deze figuur), een griffier en c.q. adjunct-rapporteurs, die kunnen optreden als medewerkers van de rechters-rapporteurs. Het Hof kan zich in 2 kamers verdelen, doch is verplicht in pleno te zitten bij behandeling van beroepen van de staten of van de R.v.M. Wat de samenstelling van het Hof betreft, verdient voorts de aandacht art. 19 van het Statuut, dat voorschriften bevat ten aanzien van wraking en verschoningsrecht, d.w.z. de gedwongen, resp. vrijwillige niet-deelneming van rechters en advocaten-generaal aan de behandeling van zaken, waarbij zij op enigerlei wijze betrokken zijn of zijn geweest, of waaraan zij om andere redenen niet menen te kunnen deelnemen. Ditzelfde artikel bevat een ander uiterst belangrijk beginsel: „Une partie ne peut invoquer soit la nationalité d'un juge soit l'absence au sein de la Cour ou d'une de ses chambres d'un juge de sa nationalité pour demander la modification de la composition de la Cour ou d'une de ses chambres”. Met een en ander heeft men kennelijk beoogd, het beginsel van de onpartijdigheid en onafhankelijkheid van het Hof waterdicht te maken, zoals men ook in art. 7 van het Statuut heeft bepaald, dat een rechter niet uit zijn functie kan worden ontzet dan alleen indien hij naar het eenparig oordeel der overige rechters heeft opgehouden aan de vereiste voorwaarden te voldoen.

Stelt men nu de vraag welke de richtlijnen van de Regeringen zullen zijn voor de persoonlijke samenstelling van het Hof in het belang van zijn zo grootst mogelijke onpartijdigheid, dan is men wellicht geneigd, de aangehaalde bepaling daarmede in verband te brengen en te concluderen, dat het nationaliteitslement bij de samenstelling geen rol zal spelen. Deze conclusie lijkt mij niet alleen voorbarig, doch ook onjuist, terwijl er bovendien twijfel mogelijk is over het beste systeem van samenstelling, alsmede over de vraag, of het verstandig zou zijn, reeds bij de eerste benoeming voor 6 jaren het nationaliteitsbeginsel geheel los te laten. Vergeten wij ook niet, dat in de overgangskonventie juist het streven tot uiting komt, in de aanvang met grote voorzichtigheid en geleidelijkheid te werk te gaan. Een principiële oplossing lijkt derhalve niet in de lijn van deze opzet te liggen, terwijl ook geen enkele verdragsbepaling betreffende de benoeming der rechters aan de evenbedoelde voorbarige conclusie steun verleent. De conclusie lijkt ook onjuist, zoals uit het volgende moge blijken.

Prof. H. Rolin, de in de kringen van de Raad van Europa welbekende Belgische senator en volkenrechtsgelerde, heeft onlangs een kort artikel geschreven⁵⁾, waarin hij zijn mening geeft over de samenstelling van het Hof. Al onderschrijven wij niet al zijn conclusies, zijn

lezenswaardig betoog levert de schakel, die wij nodig hebben om onze gedachtengang inzake de samenstelling van het Hof te voltooiën. Hij heeft ernstige bezwaren tegen het getal van 7 rechters, omdat hij daarin de bedoeling van de Regeringen meent te bespeuren, dat de 6 deelnemende staten elk over een „eigen” (nationale) rechter in het Hof zullen beschikken; de zevende plaats zou eventueel zelfs aan een Saarlander kunnen worden toebedacht. Hij vermeldt eerlijkheidshalve wel, dat Minister Stikker in zijn verklaring voor de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa op 10 Mei 1951 deze opvatting in twijfel heeft getrokken⁶⁾, doch hij blijft als vaststaand aannemen, dat de Regeringen bij de benoeming der rechters van het nationaliteitsbeginsel zullen uitgaan. Zijn betoog komt ongeveer hierop neer: 1e. het zou zonder precedent zijn, dat een internationaal hof bij de behandeling van een geding tussen 2 staten geen „vertegenwoordiger” van elk dier 2 staten onder de rechters zou tellen; 2e. hij kan zich ook niet voorstellen, dat, gelet op de uiteenlopende belangen, bijv. de Benelux-groep met één „vertegenwoordiger” genoegen zou nemen. Uitgaande van deze praemisse ontwikkelt hij zijn bezwaren tegen een op deze nationaliteitsbasis samengesteld Hof, dat hij niet geschikt zou achten op te treden als Hof van de Gemeenschap, dus als onpartijdig en onafhankelijk orgaan van een supra-nationaal lichaam. Een op dergelijke wijze samengesteld Hof zou slechts effectief werken bij geschillen tussen 2 staten-leden, omdat hierbij de stemverdeling normaal vrij zou functioneren; in alle andere gevallen, waarin het Hof geroepen zal zijn uit te spreken over een beroep tot vernietiging van een meerderheidsbesluit van H.A., R.v.M. of Assemblée, zou een dergelijk beroep, ten gevolge van een vaste stemverdeling, geen werkelijke kans van slagen hebben.

Is de praemisse van Prof. Rolin nu wel juist? Wij geloven inderdaad, dat hij met het eerste deel van zijn betoog vrij sterk staat. In de eerste plaats is er de boven aangehaalde bepaling van art. 19 van het Statuut van het Hof. Wanneer men geen bezwaar mag maken tegen het ontbreken van een „nationale” rechter in het Hof, dan lijkt de kans groot, dat men daarmede reeds bij de samenstelling voor de tijd van 6 jaren terdege rekening zal houden! Tot dezelfde conclusie leidt het ontbreken in het Statuut van een voorziening, zoals deze voorkomt in het Statuut van het Internationale Hof van Justitie, ingevolge welke elke strijdende partij — het gaat hier uitsluitend om staten! —, die niet over een „nationale” rechter in het Hof „beschikt”, het recht heeft een rechter ad hoc aan te wijzen. Dit is geschied om die Staat ten aanzien van de stemverdeling niet achter te stellen bij zijn wel door een „nationale” rechter „vertegenwoordigde” tegenpartij⁸⁾. Zijn geen van beide partijen in het Internationale Gerechtshof „vertegenwoordigd”, dan geldt hetzelfde recht voor beide partijen, al heeft dit dan uiteraard nauwelijks meer te maken met de vorming van de stemverdeling. Deze aanwijzing van rechters ad hoc moge juist zijn in het kader van de vrijwillige onderwerping van geschillen aan het Internationale Hof van Justitie, het is te begrijpen, dat zij niet past in een rechtsorde, als die welke door de kolen- en staal-Gemeenschap wordt ingesteld. Zoals wij reeds hebben uiteengezet, ligt de rechtsprekende functie hier ten dele geheel anders. Het is deze eenheid van ongelijksoortige elementen, die inderdaad de beslissing over de

⁵⁾ De juiste bewoording van het bedoelde antwoord van Minister Stikker luidt blijkens de stukken: „In the Schuman Plan a difference is made in this respect between the High Authority, which is to be composed of 9 members, who are all nationals of the countries participating in the Pact, and the Court of Justice, which can be composed of nationals of the member countries and of other countries as well”.

⁶⁾ De aanhalingstekens bedoelen aan te geven het verkeerde gebruik van deze termen: het Wereldgerechtshof bestaat niet uit „eigen” of „nationale” rechters en zeker niet uit „vertegenwoordigers” van de naties, want dan hadden er 60 en niet 15 moeten zijn. Zij worden benoemd door de Verenigde Naties op grond van hun internationale bekwaamheid, waarbij er verder alleen voor gezorgd wordt, dat de verschillende rechtssystemen in de wereld zoveel mogelijk vertegenwoordigd zijn (zonder aanhalingstekens).

⁸⁾ „Journal des Tribunaux” (Bruxelles), 10 Juni 1951.

samenstelling van het Hof tot een netelig probleem maakt. Prof. Rolin ziet na de kolen- en staal-Gemeenschap in West-Europa reeds de volgende andere supra-nationale autoriteiten komen: die voor de landbouw en die voor het vervoerswezen, alsmede het Europese Hof voor de rechten van de mens en daarom wil hij — ook ter vermindering van versplintering en verspilling — het nu in te stellen Hof direct op een brede federatieve basis stellen. Wij betwijfelen echter, of het verstandige politiek zou zijn het eerste experiment met een beperkte doel-Gemeenschap nu reeds te belasten met een te sterke theoretisch-federalistische opzet. Wel lijkt alleszins de overweging waard zijn alternatieve suggestie, dat zo snel mogelijk na inwerking-treding van het Verdrag door de R.v.M. krachtens art. 32 een voorstel van het Hof ware uit te lokken, teneinde tot uitbreiding van het aantal rechters te kunnen besluiten.

Volgens artikel 32 worden de rechters voor de tijd van 6 jaar benoemd door de Regeringen „de commun accord”, met dien verstande, dat loting plaatsvindt om uit te maken, welke 3 rechters voor 3 jaar en welke 4 rechters voor 6 jaar zitting zullen hebben. Deze wijze van benoeming kan bij Rolin evenmin genade vinden en zeker niet in verbinding met de in het Verdrag voorziene mogelijkheid van herbenoeming. Aangezien ook de herbenoeming geschiedt bij algemene stemmen door de Regeringen, zou hierdoor zijns inziens de rechterlijke onafhankelijkheid in het gedrang komen, m.a.w. de rechters zouden uit vrees voor niet-herbenoeming het alle Regeringen naar de zin gaan maken. . . . Men behoeft nog niet een keus te maken vóór of tegen het beginsel van de onafzetbaarheid van de rechters, om te volstaan met hier te constateren: „l'art est difficile, la critique est aisée”. Tot zover wat Prof. Rolin's bezwaren betreft.

Het Hof wijst telkens voor 3 jaar de president uit zijn midden aan (art. 32). Stelt men de vraag waarom (voor de tijd van 2 jaar) de eerste president, in afwijking van deze regel, door de Regeringen wordt benoemd (par. 5 van de overgangskonventie) en of deze niet als een te ver ingrijpen van de Regeringen moet worden gekenmerkt, dan geloof ik, dat het antwoord beslist ontkennend moet luiden. De eerste president krijgt reeds aanstonds een extra grote verantwoordelijkheid te dragen door zijn voorzitterschap van de belangrijke commissie bedoeld in art. 78, aan welke de formatie van het gehele ambtelijke apparaat en hun salarissen is opgedragen. Houdt men er rekening mede, dat deze commissie als „steering committee” van de Gemeenschap is opgezet en dat, behalve de president van het Hof, de presidenten van de H.A., R.v.M. en Assemblée daarin zitting hebben, dan moet men het wijs beleid noemen, dat de Regeringen in het belang van de vereiste vlotte samenwerking en het „op elkander inrijden” van de leidende figuren ook de eerste keuze van de president van het Hof aan zich hebben willen houden.

Meer twijfel is geoorloofd waar het betreft de wijze van benoeming en de regeling der positie van de „rapporteurs-adjoints” van het Hof. Dit is in de internationale rechtspraak een tot nu toe onbekend instituut — al herhalen wij, dat het Hof meer is dan internationaal —, zodat enig houvast ons ontbreekt. Men vraagt zich af wat de bedoeling is geweest, hun benoeming niet door het Hof — zoals de griffier en diens griffie-personeel, met welke laatste de rapporteurs-adjoints overigens in hetzelfde artikel (art. 16 van het Statuut) op dezelfde lijn worden geplaatst —, doch door de R.v.M. te doen geschieden. Wil

men „en cas de nécessité” — want aan deze beperking is hun optreden onderhevig — er voor zorgen, dat het Hof over voldoende deskundig personeel beschikt, wanneer het er om gaat zijn volle jurisdictie uit te oefenen in de boven aangegeven gevallen (beroep tegen boeten en dwangsommen, scheiding van bedrijfsconcentraties, gevaar voor ernstige verstoring van de economie van een land)? Men vraagt zich dan af, waartoe de schriftelijke en mondelinge behandeling, de résumés van de advocaten-generaal en het optreden voor het Hof van advocaten, raden en professoren anders dienen dan om de rechters, wier algemene bekwaamheid en deskundigheid in hun benoeming reeds erkenning hebben gevonden, het nog ontbrekende inzicht bij te brengen. Deskundigen ad hoc toevoegen aan de griffie kan zeker zijn nut hebben, doch is het dan nodig, dat hun statuut wordt vastgesteld door de R.v.M. (op voorstel van het Hof) in afwijking van de regel, dat het Hof het statuut van het vaste griffie-personeel vaststelt? Er ligt hier een element van inmenging in de gang van zaken bij het Hof verscholen, dat vreemd aandoet in de overigens zo knappe structuur en temidden van de andere waarborgen voor de rechterlijke onafhankelijkheid. Want vergeten wij niet: het Hof moet op klacht van de H.A. ook eventueel een besluit van de R.v.M. kunnen vernietigen. Veel tact en beleid zal dan van de door dat lichaam benoemde advocaten-generaal en c.q. adjunct-rapporteurs van het Hof verlangd worden.

Het komt wel voor, dat men in het algemeen aan de invloed van de rechterlijke macht minder aandacht schenkt dan aan de dagelijkse uitingen van de wetgevende en vooral de uitvoerende macht; dit behoort bij de aard van het werk in de rechterlijke sfeer, dat zich dikwijls aan de openbaarheid onttrekt. In het geval van de Europese kolen- en staal-Gemeenschap kan men zich bovendien voorstellen, dat men in de eerste aanlooptijd niet veel van het Hof zal merken. Toch dient men goed te realiseren, dat het Hof gelijk op moet werken met de H.A. en dus, zodra zijn procedure-reglement zal zijn vastgesteld, aanstonds te behandelen zal kunnen krijgen beroepen tegen besluiten van de H.A., waarbij bijv. boeten en dwangsommen worden opgelegd aan ondernemers, die weigerachtig blijven de door de H.A. verlangde inlichtingen te verstrekken (art. 47), om ons te beperken tot deze eerste werkzaamheden van de Gemeenschap.

Wij moeten het hierbij laten, doch het bovenstaande moge voldoende hebben aangetoond, dat de zorg van rechtshandhaving in de Gemeenschap, die aan het Hof is toevertrouwd, geen phrase is, maar een essentieel onderdeel van de nieuwe rechtsorde, die door het Verdrag van 18 April 1951 is ingesteld. In elk federatief rechtstelsel wordt aan een federaal hof een grote rol toebedeeld als schokbreker tussen de belangen van de federatie en de deelstaten. Het moge dan zo zijn, dat in deze eerste West-europese doelgemeenschap aan de R.v.M. als contrôle-instantie een nog veel groter aandeel is toegekend, waardoor de nationale aspecten aanvankelijk boven-geschikt zullen blijven, op de duur zal, wanneer de organen „op elkander zijn ingespeeld”, zoals Drs Van Ameringen terecht opmerkte, de Gemeenschap haar eigen vorm vinden, hetgeen dan te danken zal zijn aan de enorme voortreffelijke technische arbeid, belichaamd in het Verdrag, alsmede aan de plaats, die het Gerechtshof van die Gemeenschap daarin bekleedt.

„Equality for Agriculture”,

alsmede enkele consequenties voor katoen

Het principe om de nationale landbouwbelangen van regeringswege economisch te beschermen, is in vele landen al sedert enkele decennia aanvaard. Motivering en doelstellingen der landbouwpolitiek zijn gebaseerd op onwrikbare humanitaire, sociologische en strategische fundamente, naast economische overwegingen. Ook met de prijsverhogende werking, welke vaak van deze regelingen uitgaat, is men inmiddels vertrouwd geraakt, zowel nationaal als internationaal. Zo schetste nog onlangs Paul Hoffman — gewezen hoofd der E.C.A. — het stelsel der Amerikaanse landbouwsteun als „s werelds grootste prijsparaplú”¹⁾ om door middel van deze beeldspraak tot uitdrukking te brengen, dat de beschermende werking en invloed dezer programma's de grenzen van zijn land verre overschrijdt. Het is ondenkbaar, dat het samenstel van landbouwsteunmaatregelen weer spoedig zal verdwijnen, temeer daar zulke tastbare resultaten voor belanghebbenden zijn verkregen. Bezien we de toestand in de Verenigde Staten, dan zou het onjuist zijn te veronderstellen, dat de huidige landbouwpolitiek in beginsel zou staan of vallen met het aan het bewind blijven der democratische partij. Heeft de republikeinse partij immers geen grote aanhang in de tarwestaten van de Middle West? En vormen de afgevaardigden der Zuidelijke katoenstaten niet een aparte, zeer belangrijke vleugel (Dixiecraten) in de democratische partij, welke de „balance of power” bezit? Voortgezette aanensluiting tussen deze en andere agrarische belangengroeperingen zou ook na een eventuele republikeinse overwinning bij de presidentsverkiezingen in het najaar van 1952 voldoende gewicht in de schaal kunnen leggen om de bestaande politiek in principe te doen continueren. „Equality for agriculture” is een politiek communis opinio geworden. Dit wil echter weer niet zeggen, dat er t.z.t. geen modificaties in de technische wijze van uitvoering dezer regelingen mogelijk zouden zijn — indien niet een te grote krachtproef om te verwezenlijken —, waarvan de resultaten in de praktijk belangrijk en verstrekkend kunnen zijn. Alvorens ons betoog nader te concretiseren, eerst een verduidelijking der grondbegrippen: pariteits- en steunprijs („support price”).

Basis voor de prijspolitiek der Overheid voor agrarische producten is het pariteitsbeginsel: d.w.z. het streven om de boer een „fair exchange value” — in verhouding tot andere prijzen — als opbrengst voor zijn product te geven. Onder de pariteitsprijs verstaat men die (statistisch berekende) prijs, welke de teler een gelijkwaardige koopkracht voor zijn artikel geeft als in een gekozen basisperiode (hetzij het gemiddelde over de jaren 1909-1914 of over de afgelopen 10 jaren). De „Agricultural Adjustment Act 1938” (geamendeerd in 1948 en 1949) staat toe, dat de bepaling van de pariteitsprijs op meer dan één wijze mag geschieden. Voor de zgn. „basic crops”, w.o. katoen, geldt de formule: pariteitsprijs = gemiddelde marktprijs (in de basisperiode 1909-1914) × pariteitsindex (veelal gemeten per medio Juli). Laatstgenoemde is een gecombineerde index voor de kosten van levensonderhoud en bedrijfskosten, en geeft de gemiddelde prijsstijging weer — sedert de basisperiode — in geselecteerde uitgavenposten van de boer voor zijn gezin en bedrijf. Zowel de keuze der basisperiode en de omlijning van hetgeen de boer nodig heeft en toekomt, alsmede het opnemen van heterogene bestanddelen als rente, belastingen e.d. in de pari-

teitsindex, beïnvloeden uiteraard de uitkomst van de pariteitsprijs.

Deze berekening is langzamerhand tot een ingewikkelde procedure uitgegroeid²⁾. De voormalige Secretary of Agriculture heeft in dit verband eens opgemerkt, dat „Even a Philadelphia lawyer could not explain just why the parity price of a particular commodity is what it is”³⁾.

In het algemeen vertoont de pariteitsprijs — vooral in vergelijking tot de fluctuaties van de marktprijs — een grote mate van stabiliteit, daar schommelingen beperkt blijven tot die in het doorsnee prijspeil buiten de agrarische sector. De pariteitsprijs is van practisch belang, omdat de steunprijs — welke effectief een prijsvloer onder de markt legt — daarvan is afgeleid door vermenigvuldiging van eerstgenoemde met het officiële steunpercentage („support level”), ook wel in meer technische termen het belenings-tarief („loan rate”) genaamd.

Dus: steunprijs = steunpercentage × pariteitsprijs. Een zekere differentiatie wordt verkregen door het vaststellen van premies en kortingen voor verschillen in kwaliteit en locatie. Het steunpercentage staat (of wordt) jaarlijks wettelijk vast(gelegd). Het is dus veeleer een politieke appreciatie van een wenselijk geachte, economische situatie voor een bepaald artikel of artikelengroep. In tegenstelling tot de vrij stabiele pariteitsprijs bezit het Congres in de hantering van het steunpercentage (of belenings-tarief) het middel om zowel de prijsvloer te doen stijgen of dalen, alsmede daarvan een vaste dan wel flexibele minimumprijs te maken. De steunprijs ontleent zijn functie als (officiële) minimumprijs aan het van kracht zijn der beleningsprogramma's der Regering. Bij gebrek aan voldoende kopers kan de boer zijn product tegen genoemde steunprijs (afgezien van kosten, rentevergoeding) belenen bij de „Commodity Credit Corporation” zonder dat de hem verstrekte gelden kunnen worden teruggevorderd („non-recourse loans”). Wel gaat het eigendomsrecht na een beperkte tijd (meestal tegen het einde van het oogstjaar) op de Overheid over, doch ook daarna vindt regeringsverkoop veelal plaats voor gezamenlijke rekening der producent-beleners. Onder dit stelsel neemt de Overheid, resp. belastingbetaler, de strop, verbonden aan overproductie — dikwijls het bijproduct dezer regelingen — over, terwijl prijsstijging ten voordele van de teler blijft. De wederinstelling der prijsbeheersing sedert het einde van Januari van dit jaar beperkt een stijging der prijzen tot de vastgestelde plafondprijs. Voor de basiskwaliteit van katoen bedragen steun-, pariteits- en plafondprijs momenteel ongeveer resp. ca 32-35-45 dollarcent per lbs.

De wijze van berekening van de steunprijs voor katoen geschiedt als volgt:

Gemiddelde marktprijs in basisperiode Augustus 1909 t/m Juli 1914	12,4 c per lbs	} voor middling 7/8"
Pariteitsindex per medio Juli 1951 t.o.v. basisperiode (omvattende: betaalde prijzen; hypothekrente; belastingen, doch exclusief betaalde lonen)	× 2,73	
Pariteitsprijs per medio Juli 1951; eveneens van toepassing op 1 Augustus 1951	33,85 c per lbs	
Regerings-steunpercentage	× 90 pCt	
Steunprijs per 1 Augustus 1951 e.v.	30,46 c per lbs	
Premie voor middling 15/16" (na 1939 de basiskwaliteit)	+ 1,25	
Steunprijs voor middling 15/16", bruto gewicht.	31,71 c per lbs	

²⁾ Zie: „Parity, Parity, Parity”, door Prof. John D. Black (Amerika's vooraanstaande landbouweconomist van de Harvard Universiteit), 1942.

³⁾ Clinton P. Anderson in zijn speech: „Equality for agriculture”, 1945, blz. 6.

¹⁾ Paul Hoffman: „Peace can be won”, 1951, blz. 36.

Het is aan de eventuele overgang van het thans geldende stelsel van een vaste prijsvloer voor agrarische producten naar een systeem van variabele prijssteun, afgestemd op de mate van overproductie, waaraan we denken als alternatief met redelijk goede vooruitzichten. Het gevolg zou zijn dat de functie van de prijs als regulator der productie — althans in beperkte mate — weer hersteld zou worden, zonder dat de boer zou worden blootgesteld aan een ongebreidelde prijsconcurrentie. Van de superieure qualiteiten van dit flexibele prijssteunstelsel, indien tot uitdrukking gebracht in een steunprijs, wisselend van zegge bijv. 60 tot 90 pCt der pariteitsprijs, afhankelijk van een eventuele surpluspositie, zijn velen — ook in de democratische partij — overtuigd. Als bewijs hiervoor moge dienen, dat het huidige Congres zich, bij enkele voorgelopen wetswijzigingen, reeds in principe ten gunste van deze wijziging heeft uitgesproken, al schortte het telkens de datum van effectief worden op.

Er zijn ook wel eens stemmen opgegaan om inkomens in plaats van prijssteun te geven. Men zou dan de prijzen, in het bijzonder van bederfelijke waar, willen laten terugvallen op het equatieniveau van vraag en aanbod, om vervolgens het verschil tussen markt- en theoretische pariteitsprijs bij te betalen. Dit is de kern van het Brannanplan, genoemd naar de huidige Secretary of Agriculture. De verwachting was, dat dit plan vooral aantrekkingskracht zou uitoefenen op de bevolkingsgroepen met lage, vaste inkomens. Het verzet der boeren, die uiteraard hun volle inkomen liever uit de markt halen dan het ten dele van de Treasury thuisgestuurd te krijgen, is echter dermate groot geweest, dat men er momenteel weinig meer van hoort.

De achtergrond van deze en andere voorstellen tot wijziging is ongetwijfeld de (reeds geruime tijd aanwezige) realisering, dat de Amerikaanse landbouwpolitiek geleidelijk aanzienlijk van karakter is veranderd. Oorspronkelijk werd ze ingesteld om de teler van enkele belangrijke gewassen in de crisisperiode van de jaren dertig voor de economische ondergang te behoeden. Vervolgens verhoogde men meermalen de prijsvloer, terwijl meer en meer artikelen onder deze programma's werden betrokken, o.a. als noodzakelijke stimulering der productie tijdens de oorlog. Sindsdien hebben geen noemenswaardige veranderingen meer plaats gevonden — of het zou de recente wederinvoering der prijsbeheersing moeten zijn —, al zij erkend, dat de na-oorlogse periode tot nog toe verre van normaal en onbewogen is geweest.

Het gevolg is, dat de boeren thans — in tegenstelling tot vóór de oorlog — voor vele artikelen een hoog inkomen wordt gegarandeerd. Op het eerste gezicht valt dit nauwelijks op. Immers, de pariteitsratio, d.i. de verhouding tussen het gemiddelde niveau der prijzen, welke de boer

ontvangt t.o.v. die, welke hij betalen moet, schommelt om de 100 als index van volkomen pariteit. Kern der zaak is echter, dat noch deze pariteitsratio noch de hoogte der pariteitsprijs volledig uitsluitel kan geven omtrent de grootte van het agrarisch inkomen. Inkomensbepaling omvat meer grootheden dan gemiddelde prijs alleen, want inkomen = prijs per eenheid \times verkochte (plus aan de Overheid teleende) eenheden — kosten. Nu kan men bij afwezigheid van een steunprijs, dus bij vrije concurrentie, veelal waarnemen, dat de totale, bruto-opbrengst omgekeerd evenredig varieert met de grootte van de oogst. Hoe groter de oogst, hoe kleiner het bruto inkomen (ceteris paribus). Zo is het in ieder geval voor de katoen, hetgeen verband houdt met het verschijnsel van de inelasticiteit van het verbruik t.o.v. het prijsverloop der katoen.

Met overheidssteun daarentegen, als de marktprijs — via een surpluspositie — op de steunprijs is teruggevallen, gaat de opbrengst rechtstreeks variëren met de grootte van de oogst, m.a.w. hoe groter de productie, hoe groter het bruto-inkomen; oftewel juist het tegengestelde van hetgeen onder vrije concurrentie geschiedt ⁴⁾.

De volgende grafiek is in dit opzicht illustratief:

De lijn O_2O_3 brengt het dalend verloop van het bruto-inkomen bij toenemende oogst tot uitdrukking in geval van vrije concurrentie. De lijn OO_1 laat zien hoe het bruto-inkomen toeneemt bij stijgende productie, indien deze tegen de steunprijs wordt verkocht, resp. beleend. Voorts: hoe hoger de steunprijs (aangegeven door hoek a), des te groter het bruto-inkomen per onveranderlijke oogst. Is de productie minder dan OC, dan ligt de equatieprijs boven de steunprijs, waardoor — ook in geval van een prijssteunregeling — de lijn O_2O_3 haar gelding behoudt tot punt K (het knikpunt in de bruto-inkomenslijn). Er worden geen goederen de Regering ter belening aangeboden. Wordt de productie groter dan OC, dan zou de opbrengst bij vrije concurrentie (volgens de bekende wet van vraag en aanbod) dalen. Maar ze stijgt in geval van prijssteun, daar de boer zijn product voor genoemde prijs zal belenen. Bedraagt de oogst OD met een opbrengst OE, dan wordt het EF-gedeelte opgebracht door de belastingbetaler. Dit systeem wakkert dus de productie (nodig of niet) aan. Haar logisch sluitstuk is gedwongen productiebeperking. Stelt men dan — nadat de oogst eerst OD heeft bedragen — de vraag, in welke mate de teelt moet worden beperkt om de voortbrenger één ongeveer gelijk inkomen te laten behouden, dan laat onze grafiek zien, dat de arealreductie zeer aanzienlijk moet zijn: nl. van OD naar OB (afhankelijk natuurlijk van het beloop dezer lijnen). Met andere woorden: men moet zien — al terugglijdende op de OO_1 -lijn — voorbij het K-punt — weer op de daarna stijgende O_2O_3 -lijn op dezelfde hoogte als OE te belanden. De marktprijs stijgt daardoor boven de steunprijs (aangegeven door hoek a) en wordt in onze figuur, gelijk aan hoek b.

We hebben nu wel voldoende aangetoond, dat de toepassing der pariteitsgedachte op prijs- als inkomensgebied twee geheel verschillende dingen zijn.

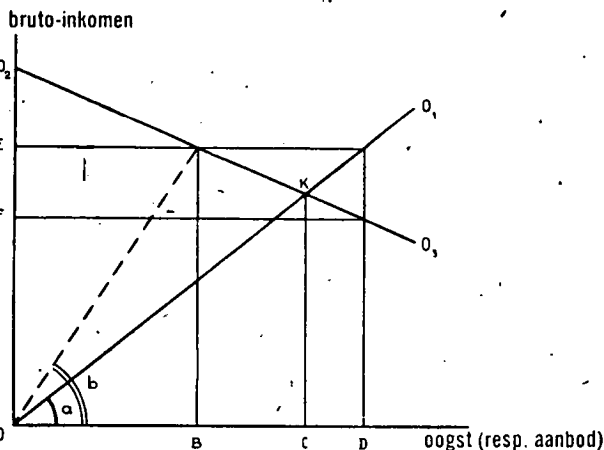
Prijsstabiliteit per eenheid product (door middel van de steunprijs) betekent — bij wisselende oogsten — veeleer inkomensinstabiliteit en omgekeerd.

Voor 1944 is een berekening bekend, waarbij „parity” t.a.v. de prijzen uitkwam op 115 pCt der periode 1909-1914, maar waarbij het netto-inkomen der boeren op 204 pCt van dezelfde basis, dus 77 pCt hoger lag.

En dan hebben we nog niet eens gesproken over de grote technische vooruitgang, welke op landbouwgebied sedert de eerste wereldoorlog heeft plaatsgevonden.

Voor katoen is dat wellicht minder opgevallen, gezien de vele en grote moeilijkheden, ondervonden bij het zoeken

⁴⁾ Zie: „I.C.A.C.-Report on the developing world cotton situation”, Appendix III: „Cotton supply and demand in relation to cotton prices” (van schrijver dezes), 1950, blz. 233-239.

naar een efficiënte oplossing voor het mechanisch oogsten.

Doch ook hier staat de ontwikkeling niet stil. De opkomst van het groot-landbouwbedrijf, een combinatie van uniforme katoenteelt en mechanische bewerking, in de geïrrigeerde valleien van Californië moge als een klein doch treffend bewijs dienen, al' zij meteen toegegeven, dat met de verdere verbreiding dezer methoden nog zeer lange tijd gemoeid zal gaan. Hier stuiten we nu echter op één der grootste bezwaren van de pariteitsprijs: t.w. zijn onvermogen om kostenverlagingen, als gevolg van een verbeterde landbouwtechniek of anderszins, in de vorm van prijsverlaging aan de consument door te geven. Want de pariteitsprijs, en ten dele dus ook de steunprijs, hangt af van het prijspeil, d.w.z. kosten en marges (inclusief eventuele monopolistische of oligopolistische elementen) buiten de agrarische sector, en dus niet van eigen kostenniveau, hoe paradoxaal het ook moge klinken. Wel kan natuurlijk door verlaging van het steunpercentage een noodzakelijke of gewenste correctie worden aangebracht.

Instelling van het reeds meermalen genoemde stelsel der flexibele prijssteun wordt veelal geacht een gezond correctief op de bovengeschetste ontwikkeling te vormen, ook al zou het dan geen volledige oplossing betekenen. Indien toegepast, zou het zijn gunstige invloed op het „wereldprijspeil” van enkele grote stapelartikelen, w.o. katoen, zeker niet missen.

Wijzen we tot besluit in het kort op enkele consequenties voor katoen.

Wanneer de steunprijs boven de equatieprijs komt, wordt additionele productie zowel binnen als buiten de Verenigde Staten aangemoedigd. Omdat de niet-Amerikaanse katoen (exoten) — wanneer de moeilijkheden, verbonden aan het internationale betalingsverkeer tot het verleden zouden behoren — altijd nog profijtelijk verkocht kan worden voor een prijs, welke een fractie onder de Amerikaanse steunprijs ligt, leidt zulks noodgedwongen tot een regelmatig terugkerende surpluspositie in de Verenigde Staten, hetzij om dollarschaarste — dan wel om prijsmotieven. Dit land wordt daardoor als het ware de bewaker van de overtollige wereldvoorraad. Met deze situatie, welke in wezen voortspruit uit de omstandigheid, dat de Verenigde Staten zowel de grootste als marginale aanbieders zijn (ook al blijkt dit laatste niet direct in een tijdperk van internationale valutaproblemen), weet men intussen wel raad. De eerdergenoemde landbouwwet schrijft nl. voor, dat de teelt moet worden beperkt zodra het katoenaanbod groter dreigt te worden dan het eigen verbruik + export + 30 pCt van de som van beide, d.w.z. uit zal komen boven de 20 of 21 mln balen, afhankelijk van de schatting der genoemde grootheden. Met een geraamde oogst 1951/52 van rond 17 mln balen en een „carry-over” van ca 2 mln balen lijkt de kans op herhaling der teeltrestricties vooralsnog miniem. Ook zou het nog de vraag zijn, in hoeverre deze tactiek in een komend verkiezingsjaar zou worden aangedurfd. Zo mag dan misschien één of twee jaar uitstel zijn verkregen. Het basisprobleem verandert er echter niet door. Wordt productiebeperking nodig, dan heeft een kleine restrictie niet veel zin. Geïntensiveerde uitzaai, dus een verhoogde opbrengst per acre zou deze meer dan kunnen compenseren. Alleen een aanzienlijke areaalbeperking kan succes opleveren (zie grafiek). Welke grote risico's hieraan verbonden zijn in tijden van internationale spanningen, heeft de ervaring in het afgelopen oogstjaar inmiddels ruimschoots geleerd.

Buiten de Verenigde Staten blijkt echter de verdere uitbreiding der katoenteelt dikwijls op grote moeilijkheden

te stuiten. En in uitgestrektheid en in aanwezigheid van een gunstig klimaat is de Amerikaanse Cotton Belt nog steeds onovertroffen. Heeft men dan in andere, veelal onder-ontwikkelde landen — zij het misschien ook tijdelijk — de grens van bebouwing bereikt, en blijven de katoenprijzen en verdiensten zich gunstig ontwikkelen, dan volgt de tweede fase van dit proces: de vestiging van een eigen katoenindustrie. Of, zo deze fase reeds eerder een aanvang heeft genomen, wordt de uitbreiding dezer industrie er ten zeerste door bevorderd.

Als gevolg daarvan kan het desbetreffende producerende land in belangrijkheid als katoenexporteur afnemen, hetgeen — mede door andere factoren — inmiddels is geschied in Brazilië, Argentinië, en wellicht ook Pakistan zou kunnen overkomen. Door de afsplitsing van Pakistan is India's betekenis als exporterend land zeer sterk achteruit gegaan. Onder zulke omstandigheden kunnen de traditioneel netto-importerende landen weinig anders doen dan weer in versterkte mate op Amerikaanse katoen terugvallen — hetgeen mede door economische en militaire hulpverlening is bevorderd —, tenzij de katoenteelt in nieuwe gebieden opleeft, zoals thans in Mexico en het Midden Oosten.

Een andere consequentie is de bevordering — mede begunstigd door de devaluatie — van de opmars der concurrerende grondstoffen, in het bijzonder rayon en papier. Er vindt een gestadige erosie in de aanwendingen van katoen plaats. De resultaten van een recent gepubliceerd onderzoek⁵⁾ wijzen uit, dat het katoenverbruik in de Verenigde Staten (een land zonder deviezenmoeilijkheden) tussen 1937 en 1949 met ca 11 pCt terugliep t.o.v. het totale verbruik der voornaamste kleding-textielvezels. Het eerst zijn die „easy markets” verloren gegaan, waar het voordeel van katoen in natsterkte minder belangrijk is. Katoen valt dan terug op die afzetgebieden, waar het quotiënt van prestatie/prijs — gegeven haar eigen hoge prijs — gunstiger voor haar ligt. „The battle of fibers” is echter nog geenszins gestreden.

Ongetwijfeld zal de ontwikkeling der „triple-hybrids” (een kruising tussen Aziatische, wilde en gecultiveerde Amerikaanse katoen; 75 pCt sterker dan de meeste Upland⁶⁾) tot een commerciële vezel met de grootste belangstelling worden gevolgd. Een dergelijke technische vooruitgang zal echter als ruggesteun een meer passend „support program” niet kunnen ontberen. Een reductie in of het variabel maken van bovengenoemd steunpercentage zou de prijsverhouding tussen katoen en haar concurrenten met één pennestreek kunnen wijzigen.

Onze laatste, maar niet minst belangrijke consequentie betreft de katoenindustrie, waar deze zich historisch geconcentreerd heeft in de katoenverbruikende (maar niet zelf producerende) landen⁷⁾. Deze ziet zich geplaagd tussen de gevolgen der „Equality for agriculture”-politiek en de structurele daling in de wereldhandel van haar manufactures, resulterende uit de voortschrijdende uitbreiding der katoenindustrie in andere landen. Om aan deze, tweezijdige druk zo veel en zo goed mogelijk te ontkomen, is de opgaaf, waarvoor men thans meer dan ooit — in het bijzonder in West-Europa — staat.

Washington.

H. J. KUHLMEIJER, ec. drs.

⁵⁾ „Textile Inter-Fiber Competition (in the United States, 1937 & 1949)”, Mei-supplement der Rayon Organon, 1951.

⁶⁾ Charles F. Brannan in zijn speech: „The treasure of the South”, Juni 1951

⁷⁾ Dr W. T. Kroese: „Lahore en Cairo. Trefpunten voor katoenverbouwers en textielproducenten” in „E.-S.B.” van 9 en 16 Mei 1951.

Inflatie en de sociale fondsen

In „E.-S.B.” van 23 Mei jl. komt onder bovenstaand hoofd een brief voor van Ir J. C. Kaars Sijpesteijn en het antwoord daarop van de heer Gerlof Verwey. Die briefwisseling geeft mij aanleiding aandacht te vragen voor het volgende.

Ir Kaars Sijpesteijn wijst er terecht op, dat men in een democratische maatschappij op langere termijn een steeds hoger loon- en prijspeil te zien zal krijgen. Zelfs in een maatschappij met waardevast geld kan men niet rekenen met starre prijzen en starre lonen, want men moet de arbeider laten genieten van de hogere productie als gevolg van betere organisatie of van de vooruitgang van de techniek. Daarom moet men ook bij zgn. waardevast geld kiezen tussen vaste prijzen met stijgende lonen of vaste lonen met dalende prijzen. Uiteraard zal men moeten streven naar het eerste, daar een constante, zelfs langzame, daling van prijzen de bedrijvigheid en nieuw initiatief afremt.

Indien zulk een waardevast-geldstelsel over een lange tijd te handhaven zou zijn, zou de arbeider wel de zekerheid hebben voor het pensioen, dat hem in uitzicht gesteld is, inderdaad de goederen te kunnen kopen, waarop hij gerekend heeft. Niettemin blijft dat pensioen dan toch ten achter bij het langzaam stijgende loonpeil en zal de gepensioneerde voor zich dus niet de diensten kunnen kopen, die hij zich gedacht had en zal dus in het algemeen het levenspeil van de gepensioneerde achterblijven bij het allengs stijgend levenspeil der werkenden.

Het starre prijspeil, dat men zich bij ideaal waardevast geld zou kunnen denken, is in werkelijkheid niet te bereiken; hoezeer men daarnaar zou streven, toch zullen schommelingen in het prijspeil niet te vermijden zijn.

En nu is allerwegen de Overheid dermate bevreesd geworden voor een grote werkloosheid, dat te verwachten is, dat telkens wanneer prijzen, en daardoor eventueel ook lonen, de neiging tot dalen mochten vertonen, die Overheid maatregelen zal willen nemen de prijzen op peil te houden. Van de curve, die de prijs- en loonschommelingen in een maatschappij zonder overheidsingrijpen zou aangeven, wordt het neergaande gedeelte zodoende telkens weer naar boven omgebogen en blijven alleen de opgaande tendenties over.

Fondsvorming, gebaseerd op een zekere verhouding tussen uitbetaald loon en toekomstig pensioen, kan dus nimmer de zekerheid geven, dat de middelen van het fonds toereikend zullen zijn pensioenen uit te keren, die bij uitbetaling in een vooruit vastgestelde verhouding tot het dan geldende loonpeil zouden staan. Integendeel, uit de wijze van berekening van de contante waarde der verplichtingen, gepaard aan het verschijnsel, dat de lonen in niet te voorziene mate zullen blijven stijgen, volgt, dat de beoogde toekomstige verhouding nimmer zou worden bereikt. Men kan benaderende methodes volgen, bijv. door de verhouding van het pensioen ten opzichte van het oorspronkelijke loon zó hoog te kiezen, dat ten tijde van de uitbetaling van het pensioen er toch een aanvaardbare verhouding ten opzichte van het dan geldende loonpeil overblijft. Men kan zich ook voornemen, door extra stortingen in het fonds dit telkenjare in de gelegenheid te stellen zodanige toeslagen op de pensioenen te verlenen, dat de beoogde verhouding ten opzichte van het geldende loonpeil toch weer wordt bereikt.

Voor de Staat, die geacht wordt een onbeperkt leven te hebben en die bij voortdurend kan rekenen op inkomsten, voldoende om daaruit pensioenen aan invaliden en ouden-van-dagen te voldoen, heeft het dan ook geen zin vast te houden aan een stelsel van fondsvorming,

waarmede het beoogde doel immers niet te bereiken is. De Staat kan zich veel beter tevreden stellen met een omslagstelsel. Ontkend kan niet worden, dat daartegen bezwaren, ook van politieke aard, bestaan, maar ik moge daarvoor verwijzen naar een artikel, dat ik daaraan reeds in 1927 („E.-S.B.” van 4 Mei 1927) heb gewijd. In dit artikel komt o.a. de volgende zin voor:

„Ons voorgelacht liet ons dijken, polders, spoorwegen, enz. na. Wanneer wij op onze beurt ons nageslacht automobielwegen, kanalen en waterwegen en de Zuiderzee-provincie nalaten, en wij zorgen dat wij de kosten van deze werken voor een groot deel uit de jaarlijkse middelen bestrijden en het aangaan van leningen, waardoor ons nageslacht voor die uitgave moet opkomen, zoveel mogelijk tegengaan, dan doen wij hetzelfde als de voorstanders van fondsvorming beogen, maar alleen op een gezonder, rationeler manier”.

In die tijd (het verslag van de Commissie Van Vuuren was juist verschenen) vonden dergelijke uitingen nog niet veel instemming. Gelukkig zijn er thans meer, die de gebreken van de fondsvorming inzien.

Voor particuliere ondernemingen kan een zekere fondsvorming echter niet worden gemist. Particuliere ondernemingen immers hebben geen eeuwig leven en kunnen niet, zoals de Staat, rekenen op constante inkomsten uit belastingen of anderszins; particuliere ondernemingen moeten er rekening mede houden, dat de gepensioneerden langer kunnen leven dan de onderneming zelve en ook dat er een tijd kan komen, dat door inkrimping van het bedrijf de pensioenlasten, stammende uit tijden van grotere bedrijvigheid en omvangrijker personeel, niet door het inkrimpende bedrijf op te brengen zouden zijn.

Daarom dient elke pensioentoezegging gepaard te gaan met zekere maatregelen, om zoveel mogelijk te beveiligen, dat die toezeggingen ook onder ongunstiger omstandigheden gestand kunnen worden gedaan. Die maatregel bestaat uiteraard in het opzij-zetten van zekere middelen, waaruit de gepensioneerden betaald kunnen worden wanneer degene, die de pensioenverplichtingen op zich genomen heeft, i.c. de onderneming, daartoe niet meer in staat mocht zijn.

Wanneer, zoals in een onderneming, waar goede verhoudingen met en zorg voor het personeel heersen, regel zou moeten zijn, de onderneming zich verantwoordelijk blijft voelen voor de gepensioneerden tot het einde hunner dagen en zichzelf dus blijft beschouwen als de hoofdbron van de oudedagspensioenen, ook al zouden de gepensioneerden op andere wijze gedekt zijn, dan behoeven de opzij-gezette middelen niet nauwkeurig overeen te komen met de contante waarde van de aangepane verplichtingen, maar behoeven alleen te zijn een appeltje voor de dorst. Zo gezien zou het dus niet nodig zijn de contante waarde nauwkeurig te berekenen. Het is echter een bekend feit, dat bestuurders van ondernemingen zich veelal niet goed realiseren, welke last zij op de onderneming leggen door bepaalde toezeggingen voor toekomstige pensioenen. Daarom blijft het nodig, opdat de bestuurders volkomen doordrongen zullen zijn van de betekenis van hun toezeggingen, dat de contante waarde op de bekende wijze, met aanneming van zekere sterftecijfers en een zekere rentevoet, wordt berekend.

Verder is het nodig, dat voor de nakoming van de pensioenverplichtingen een pensioenfonds wordt gevormd in een afzonderlijke stichting, die de pensioenverplichting, in geld uitgedrukt, van de onderneming overneemt, en daartegenover een vordering op de onderneming krijgt. Deze constructie is nodig, opdat de gezamenlijke gepensioneerden en de t.z.t. pensioengerechtigden hun aanspraken geldend kunnen doen maken en in een zo gepriiviligeerd mogelijke positie ten opzichte van aandeelhouders

ders en schuldeisers kunnen worden gebracht in het geval de onderneming in moeilijkheden mocht komen.

Juridisch heeft de onderneming aan haar verplichting voldaan wanneer zij de schuld aan het fonds aflost; moreel gaat haar taak echter verder en moet zij trachten de gepensioneerden een inkomen te geven, dat in een redelijke verhouding staat tot het loon der werkenden, ook indien door inflatie de door het fonds overgenomen pensioenen daarbij te kort mochten schieten. Juist omdat de band tussen de onderneming en de gepensioneerden daardoor van zoveel betekenis blijft en van de onderneming dus meer verwacht wordt dan alleen de afbetaling van haar schuld aan het fonds, behoeft anderzijds die schuld niet geheel te worden afgelost, maar kan er als belegging van het fonds een belangrijke vordering op de onderneming blijven bestaan. Dit heeft het voordeel, dat zodoende de gepensioneerden zich voor hun toekomstige pensioenen gedekt weten door een onderneming, waarvan zij zelf alles af weten en waarin de mensen werkzaam zijn, die hun vakkenis en hun plichtopvatting geleerd hebben van degenen, die als gepensioneerden mede van de opbrengst van de nog werkenden moeten leven.

Deze constructie heeft echter nog een ander voordeel: er wordt naar gestreefd de fondsen zelf of, voor zover zij hun verplichtingen weer aan levensverzekeringmaatschappijen zouden hebben overgedragen, die maatschappijen haar beleggingen zodanig te doen kiezen, dat die beleggingen bij waardedaling van de munt meer waarde vast blijken en die fondsen, resp. maatschappijen daardoor de gelegenheid geven, op hun in guldens uitgedrukte verplichtingen zodanige hetzij vrijwillige, hetzij contractuele toelagen te geven, dat de gepensioneerden of lijfrentetrekenden daarin een compensatie voor de waardedaling van het geld zouden vinden.

Wie alreeds getracht heeft over langere of kortere tijd dit denkbeeld in praktijk te brengen, weet bij ervaring, dat dit uiterst moeilijk is. De moeilijkheid zit hierin, dat aangezien men een verplichting heeft in guldens, zolang men zijn beleggingen zó kiest, dat aan die verplichting in guldens kan worden voldaan, de beheerder van de beleggingen geen blaam treft, hoezeer de gulden in waarde mocht achteruitgaan. Kiest men echter andere beleggingen dan guldens, dan loopt men kans, dat de verwachting, dat die andere waarden tegenover de gulden agio zullen doen, niet verwezenlijkt wordt. Vooral bij fondsen, wier verplichtingen nauwkeurig berekend zijn en die op de jaarlijkse balansen geen nadelige verschillen van enige betekenis mogen laten zien tussen de contante waarde der verplichtingen en de waarde der beleggingen, is de beheerder verplicht zijn beleggingen in andere waarden dan guldens zó te kiezen, dat er zelfs op korte termijn geen nadelige verschillen ten opzichte van de aankoopwaarde te verwachten zijn. Dit is niet mogelijk. Men kiest daarvoor dan wel objecten, zoals huizen, boerderijen enz., waarvoor geen objectieve waardemeter bestaat en die men dus rustig op de balans voor de verkrijgingswaarde laat staan ook al is het rendement op de verkoopwaarde inmiddels gedaald, maar in het bijzonder bij aandelen heeft men voortdurend rekening te houden met de grillige waarde-schommelingen ter beurze. De praktijk is dan ook, dat de verantwoordelijke bestuurders van een fonds slechts mondjesmaat gebruik durven maken van beleggingen in andere waarden dan guldens, zodat van het voornemen om door meer waardevaste beleggingen de gepensioneerden immuun te maken voor eventuele waardedaling van de gulden weinig terecht komt.

Ziet men echter de belegging buiten de vordering op de onderneming louter als een appeltje voor de dorst voor het geval de onderneming te kort mocht schieten in haar ver-

plichtingen, dan krijgt men een veel grotere vrijheid om in andere waarden dan guldens te beleggen. De praktische toepassing van dit denkbeeld zou moeten zijn, dat het bestuur van het fonds, met goedkeuring van het bestuur van de onderneming, andere beleggingswaarden dan guldens kiest en dat de onderneming op-zich neemt — al of niet voor een beperkt bedrag — eventuele koersverliezen, die zich bij vervreemding van de beleggingen mochten voordoen, te vergoeden. Die garantie van de onderneming is dan de sluitpost, waarmee de balans van het fonds altijd in evenwicht blijft, ook al mochten de beleggingen, al of niet tijdelijk, beneden de verkrijgingswaarde gevalueerd moeten worden.

Wat het deel van het vermogen van het fonds aangaat, dat men op deze wijze zou willen beleggen of in het algemeen niet als vordering op de onderneming zou willen laten voortbestaan, zou men als richtsnoer kunnen nemen, dat het door het personeel zelf gestorte gedeelte in ieder geval buiten de onderneming blijft en zoveel mogelijk op andere wijze dan in guldens, maar met een garantie van de onderneming, wordt belegd. Bij fondsen, waarvan de bijdragen alleen door de onderneming worden gefourneerd, zou men, naar het voorbeeld van de Zwitserse wetgeving, kunnen bepalen, dat ten hoogste 50 pCt als schuld aan de onderneming mag blijven bestaan en dat de rest op andere wijze moet worden belegd.

Ben ik goed ingelicht, dan bestaat het voornemen, in het wetsontwerp tot regeling van de particuliere pensioenfondsen de bepaling te maken, dat niet meer dan 10 pCt bij de onderneming mag worden gelaten. Ik meen, dat de inmiddels toegenomen twijfel aan de waardevastheid van de gulden er wel toe zal leiden, te zoeken naar voorschriften, die meer rekening houden met het zich ontwikkelend gevoel, dat de gepensioneerden beter af zijn met een toezegging van hun onderneming dan met een belegging in obligaties van een Staat, die toont de waarde van zijn munt niet in de hand te kunnen houden. Op het ogenblik althans zou er meer aanleiding zijn om, naar het voorbeeld van de Finse wetgeving, het percentage van het vermogen van fondsen, dat in staatsobligaties belegd mag worden, te beperken, dan een beperking op te leggen aan het deel, dat als vordering op de onderneming zou mogen blijven bestaan. Zeker is, dat hoe hoger men het deel maakt, dat buiten de onderneming belegd moet worden, hoe geringer de kans zou zijn, dat de onderneming bereid gevonden zou worden nog ten opzichte van die andere beleggingen een zekere verantwoordelijkheid op zich te nemen.

Het verleden, toen er generlei wettelijke voorschriften waren, heeft getoond, dat men gerust de verhouding tussen onderneming en gepensioneerden aan de besturen van de particuliere ondernemingen kan overlaten, zij het dat een zekere voorlichting omtrent de omvang van de verplichtingen, die men door pensioentoezeggingen op zich neemt, ook voor goedbedoelende, maar dikwijls niet deskundige bestuurders, gewenst kan zijn. Als klassiek voorbeeld, dat die goedbedoelde maatregelen toch tot een catastrofe kunnen leiden, wordt altijd aangehaald het pensioenfonds van de voormalige Koninklijke Hollandse Lloyd. Men vergeet meestal er bij te vertellen, dat de enige schuldeiser, die geen consideratie had voor de aanspraken van de gepensioneerden en nog te pensionneren leden van het personeel, was de Nederlandse Staat. Er zijn na die tijd nog andere ondernemingen geweest, die in dergelijke moeilijkheden zijn geraakt als de Koninklijke Hollandse Lloyd, maar daar hebben de crediteuren immer begrip getoond voor de morele verplichting ten opzichte van personeel en gepensioneerden en altijd aan de aanspraken van die zijde een passende voorrang gegeven.

INGEZONDEN STUKKEN

De publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie

Dr Mr J. A. M. van Staay te 's-Gravenhage schrijft ons:

In het nummer van „E.-S.B.” van 8 Augustus 1951 komt een artikel voor van de hand van de heer A. van Wijnen, getiteld „De publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie”.

In dit artikel verwijt de schrijver de Overheid en de Sociaal-Economische Raad, dat zij het bedrijfsleven als het ware in de mist laten varen. Hij acht het wenselijk, dat van overheidswege klare wijn zal worden geschonken over aard en doel van de bedrijfsorganisaties. Zoals de situatie thans is — aldus de schrijver — wordt de belanghebbenden als het ware een rad voor de ogen gedraaid, waardoor men illusies wekt, die in de praktijk onmogelijk verzevenlijkt zullen kunnen worden.

Hoe de schrijver zelf over de P.B.O. denkt, moge worden geïllustreerd met een tweetal citaten uit zijn artikel:

„Men leest in verslagen van vergaderingen van ijverige belanghebbenden, die bezig zijn hun groep voor te bereiden voor de nieuwe taak en die hun gehoor bewerken met: wij moeten hieraan mededoen, want dan kunnen wij de dingen zelf doen, dit zelf beklemtoond. En dan wordt dit door vrijmoedigen — of onnozelen — nog aangevuld met: dan zijn we van die lastige overheidsinmenging af!”

En verder:

„De Overheid mag hier geen twijfel laten: een P.B.O. is in feite een orgaan van de Overheid met steun van het bedrijfsleven. Zegt men het anders, dan verzwijgt men een waarheid. Verwacht men het anders, dan voedt men zich met illusies. En al zouden statuten en reglementen voor die vrijheid van het bedrijfsleven spreken, de praktijk zou het anders leren. Zó is de werkelijkheid, zó zijn de ervaringen”.

Het standpunt van de auteur is dus wel duidelijk. Indien hij van de Overheid, resp. van de Sociaal-Economische Raad verwacht, dat deze klare wijn zal schenken, dan is het ook wel duidelijk, waaruit deze klare wijn z.i. zal moeten bestaan.

De Overheid zal naar zijn mening aan het bedrijfsleven duidelijk moeten vertellen, dat de nieuw te vormen bedrijfsorganisaties moeten worden gezien als organen van de Overheid. Het is duidelijk, dat men hier raakt aan de kern van de P.B.O.

Inderdaad kan men de P.B.O. theoretisch en praktisch op twee verschillende manieren zien. Men kan zich op het standpunt stellen, dat, gezien de ingewikkeldheid en de veelheid van de problemen, het onmogelijk is, dat deze allen worden beheerst en aangepakt door de Centrale Overheid, al staat men in beginsel op het standpunt, dat deze problemen door de Overheid moeten worden geregeld en aangepakt. Welnu, hieruit volgt dan logisch het systeem van de gedecentraliseerde overheidsbemoeiing.

Hierin moet ook het wezen van de zgn. corporatieve staatsordening worden gezocht.

Het behoeft geenszins te verwonderen, dat zij, die op socialistisch standpunt staan, de P.B.O. gaarne op deze wijze willen zien en deze ook slechts op zodanige wijze geïnterpreteerd, acceptabel achten. Deze visie op de P.B.O. troffen we het meest concreet aan in het bekende voorontwerp Vos. De daarin voorziene verticale bedrijfsorganen waren in feite niets anders dan verlengstukken van de Staat. Juist wegens de socialistische doctrine, die in dit voorontwerp duidelijk tot uiting kwam, werd dit van andere zijden principieel afgewezen.

Wij mogen wel zeggen, dat behalve in het socialistische volksdeel in alle andere kringen van de samenleving dit voorontwerp van wet juist daarom zo betrekkelijk hartstochtelijk werd bestreden.

Een van de praktische consequenties van deze visie op de P.B.O. is ook het de nadruk leggen op de verticale bedrijfsorganen. Zoals gezegd kwam dit tot uiting in het voorontwerp van oud-Minister Vos. Het behoeft dan ook niet te verwonderen, dat de schrijver van het artikel over de bedrijfsorganisatie in „E.-S.B.”, die klaarlijklijk de P.B.O. op dezelfde wijze ziet als oud-Minister Vos, evenzeer de nadruk legt op de betekenis van de verticale bedrijfsorganen, die, zoals bekend, in de thans vigerende wet op de P.B.O. productschappen worden genoemd.

De auteur geeft aan deze productschappen verre de voorkeur boven de bedrijfschappen, welke een horizontaal karakter dragen.

Zoals gezegd, is deze visie op de P.B.O. door de grote meerderheid van ons volk zeer uitdrukkelijk en principieel verworpen. Naar onze mening moet er dan ook ernstig bezwaar tegen worden gemaakt om de inmiddels tot stand gekomen wet op de P.B.O. te willen voorzien van dit socialistische etiket.

De P.B.O., zoals wij deze tenslotte hebben gekregen, moet o.i. inderdaad ongeveer worden geïnterpreteerd op de wijze, waarop dit gebeurt door de vrijmoedigen of onnozelen uit het artikel van de heer A. van Wijnen.

Wij menen, dat de P.B.O. twee grote beginselen in zich sluit. Allereerst betekent de P.B.O. de verzevenlijking van de gedachte van de medezeggenschap in het bedrijfsleven, niet alleen op sociaal, maar ook op economisch gebied. De P.B.O. verzevenlijkt de rechtsgelijkheid van de beide productiefactoren, arbeid en kapitaal. De P.B.O. betekent de volledige emancipatie van de arbeidende stand. Dit zo belangrijke aspect laten wij hier echter verder buiten bespreking, daar dit niet het wezen van het meningsverschil met de heer Van Wijnen raakt.

Dit meningsverschil komt wel duidelijk naar voren, indien wij stellen, dat de organen van de P.B.O. zeer uitdrukkelijk en principieel niet moeten worden gezien als organen van de Overheid, Overheid dan genomen in de zin van Centrale Overheid.

Hoewel het in de bedoeling ligt om de organen van de P.B.O. van overheidswege in het leven te roepen, hefgeen gezien hun publiekrechtelijk karakter ook vanzelfsprekend is, is het toch niet zo, dat zij zouden moeten worden gezien als verlengstukken van de Overheid. De organen van de P.B.O. hebben een eigen zelfstandig bestaan. Zij zijn hiërarchisch zeker niet aan de Staat ondergeordend, hetgeen niet wil zeggen, dat deze organen zich niet een zekere contróle van staatswege zouden moeten laten welgevallen. Daar gaat het in deze gedachtengang echter niet om. Zoals in de bekende encycliek Quadragesimo Anno van Paus Pius XI duidelijk wordt uiteengezet, moeten de organen van het bedrijfsleven worden gezien als natuurlijke gemeenschappen, welke in beginsel hun bestaan niet van de Staat afleiden. Grote groepen van ons volk staan dan ook principieel op het standpunt, dat de organen van de P.B.O. een eigen specifiek karakter hebben. Indien, de Overheid dan ook klare wijn zou gaan schenken in deze zin, dat zij zou gaan vertellen, dat de P.B.O. in feite een orgaan zou zijn van de Overheid, dan zou als consequentie daarvan de overgrote meerderheid van ons volk zich principieel van dit soort P.B.O. afwenden en naar onze mening volkomen terecht.

Het ligt wel degelijk in de bedoeling van brede groepen van ons volk, dat de organen van de P.B.O. geleidelijk aan een belangrijk deel van de taak op sociaal-economisch terrein, welke thans noodgedwongen door de centrale overheidsorganen verricht wordt, overnemen, niet bij wijze van gunst, maar krachtens eigen recht. Ten gevolge van het ontbreken van deze organen is juist de taak van de Centrale Overheid langzamerhand onmatig groot geworden. Inderdaad is het één van de doeleinden van de P.B.O. om geleidelijk aan de moloch Staat in staat te stellen een belangrijk deel van haar taak over te dragen aan de daarvoor

meer geschikte organen van het bedrijfsleven, waarna de Staat zich tot haar eigenlijke taak, nl. hoedster te zijn van het algemeen welzijn, zal kunnen beperken.

Samenvattend menen wij, dat uit de geschiedenis van de totstandkoming van de wet op de P.B.O. duidelijk blijkt, op welke wijze de overgrote meerderheid van ons volk de P.B.O. beschouwd wenst te zien. Naar onze mening is dit niet de visie van de heer Van Wijnen. Het is naar onze mening duidelijk, dat wij de P.B.O., zoals wij die op het ogenblik kennen, niet moeten zien als organen van de Overheid, maar als organen van zelfwerkzaamheid van het bedrijfsleven, dat zich opmaakt om belangrijke taken, welke thans noodgedwongen door de Centrale Overheid worden verricht, zelf te gaan doen.

Aan een categorische verklaring van de zijde van de Overheid, resp. van de Sociaal-Economische Raad betreffende de status van de P.B.O. bestaat naar onze mening geen behoefte, daar deze op grond van de geschiedenis van de totstandkoming van de wet, op grond ook van de tekst van de wet zelf, op grond ook van de overtuiging van hen, die moeten worden beschouwd als de grote promotors van de P.B.O., duidelijk is.

Wij meenden de beschouwing van de heer Van Wijnen niet onweersproken te mogen laten. Het is wel duidelijk, dat de heer Van Wijnen zijn ervaringen met de P.B.O. opgedaan heeft in de agrarische sector. Inderdaad waren in deze sector de organen van de P.B.O. tot dusverre niets anders dan staatsorganen. Wij achten het echter onjuist deze caricatuur van de P.B.O., die gebaseerd is op het Organisatiebesluit Voedselvoorziening, als maatstaf te nemen voor de ontwikkeling van de P.B.O. onder vigeur van de het vorige jaar tot stand gekomen wet op de P.B.O.

Mr J. P. I. v. d. Wilde te 's-Gravenhage schrijft ons:

In het artikel onder bovenstaande titel van de heer A. van Wijnen in „E.-S.B.” van 8 Augustus jl. wordt een groot aantal belangrijke en behartigenswaardige dingen gezegd. De schrijver geeft blijk van een scherpe kijk op de moeilijkheden, die zich bij de totstandkoming van de bedrijfschappen en productschappen voordoen.

Op een belangrijk punt kan ik mij evenwel niet met de uiteenzettingen van de heer Van Wijnen verenigen. Dat punt is de verhouding tussen de product- en de bedrijfschappen c.q. hoofdbedrijfschappen.

Voorop zij gesteld, dat ik volkomen kan begrijpen, dat de geachte schrijver denkt en schrijft, zoals hij schrijft. Hij is beangst voor de uitholling der vrije organisaties. Hij ziet voorts de verordenende bevoegdheid der P.B. organen als een bevoegdheid, die des te gevaarlijker kan zijn, naarmate het groepsbelang daarin sterker tot uiting komt.

Ik kan deze bezwaren billijken. Desalniettemin geloof ik, dat de weg, die door hem aangewezen werd om aan die bezwaren tegemoet te komen, niet de juiste is.

De schrijver begint te constateren, dat het initiatief, dat de S.-E.R. genomen heeft in de landbouwsector, in agrarische kringen onrust en onzekerheid heeft teweeggebracht. Hij stelt dan de vraag, of het project zo duidelijk en klaar aan belanghebbenden voor ogen staat, dat deze tot oordelen in staat zijn. Hij meent, dat zulks niet het geval is en dat de Regering, hetzij op eigen gezag, hetzij via de S.-E.R., richtlijnen had moeten geven over:

- a. de vraag, of er over de gehele linie van het bedrijfsleven P.B. organen moeten komen en of aan dit element in de maatschappij-opbouw een algemene en blijvende plaats is toegedacht;
- b. of vaststaat, hoe de toekomstige organen er uit zullen moeten zien;

c. of taak, rechten en plichten en verhoudingen, zowel naar boven als naar beneden, voldoende vaststaan.

De schrijver zegt dan, dat een dergelijke grondige wijziging in het regeringsbeleid, nl. iets overnemen uit het stadium van crisisbeleid als vaste elementen van maatschappij-inrichting, een vaste regeringswil, regeringsrichting en regeringsovertuiging eist. Van hieruit doordenkend legt hij de nadruk op het overheidskarakter van de P.B. organen en geeft hij een sterke voorkeur aan productschappen boven bedrijfschappen c.q. hoofdbedrijfschappen.

Ik geloof, dat deze gedachtegang, die zijn oorsprong vindt in de organisatorische en orgaanverhoudingen in de agrarische sector, hoezeer daarin juist voor die sector goede en bruikbare gedachten liggen, te weinig rekening houdt met de maatschappelijke ontwikkeling, zoals die over de gehele linie van het bedrijfsleven is waar te nemen.

Moge met name het landbouwbeleid in de crisisjaren aanleiding hebben gegeven tot de instelling van gedecentraliseerde overheidsorganen en moge men daardoor in die sector veel ervaring hebben opgedaan op een terrein, dat lijkt op dat van de toekomstige productschappen, het is m.i. onjuist deze ervaring zonder meer op de P.B.O. over te brengen.

Men doet de P.B.O. onrecht, wanneer men op de verticale bedrijfsorganisatie, waarin het overheidselement (bedoeld is de Hoge Overheid) uiteraard sterker zal moeten zijn dan in de horizontale bedrijfsorganisatie (omdat in de eerste het element van de economische bemoeiing het sterkst zal zijn) de nadruk legt.

De uitwerking van de wet op de P.B.O. staat of valt met het wederzijds vertrouwen tussen werkgevers en werknemers in de verschillende bedrijfstakken. Ondanks de uitlatingen in andere zin van de heer Van Wijnen, meen ik nog steeds te mogen blijven poneren, dat de P.B.O. in de eerste plaats een organisatie van bedrijfsgenoten zal moeten zijn. Dit terwijl ik geenszins wil verdoezelen, dat de besturen van de bedrijfsorganen bedrijfsoverheid zullen moeten zijn en derhalve ook een geheel andere verantwoordelijkheid zullen hebben te dragen dan de besturen der vrije organisaties.

Ik ben van oordeel, dat nog afgewacht zal moeten worden, of diegenen, die straks door de vrije organisaties aangewezen zullen moeten worden om in de besturen van de P.B. organen zitting te nemen, in staat zullen zijn om deze specifieke verantwoordelijkheid te dragen. Desalniettemin meen ik enigszins met optimisme over dit punt te mogen denken en wel op grond van de omstandigheid, dat en de Regering en de volksvertegenwoordiging er blijk van hebben gegeven voldoende vertrouwen in de vertegenwoordigers der vrije organisaties te hebben om de wet op de P.B.O. in te dienen en aan te nemen.

Op grond van dit tweërlei vertrouwen, nl. enerzijds het vertrouwen tussen werkgevers en werknemers en anderzijds dat op het samenwerkend college, dat uit de organisaties van werkgevers en werknemers door middel van benoeming zal ontstaan, is de P.B.O. gebouwd. Zo vindt derhalve de P.B.O. haar basis in het maatschappelijk leven zelf en wel daar, waar dit leven zich in haar tweërlei schakeringen pleegt te uiten.

Deze basis verklaart uiteraard de P.B.O. nog niet geheel. De bevoegdheden, welke aan de door de organisatie van het bedrijfsleven benoemde lieden zal worden gegeven, bepalen voor een belangrijk deel het karakter van de P.B.O.

Hoe dit karakter zal moeten zijn, kan niet alleen op grond van de wet op de P.B.O. worden bepaald. Achter deze wet ligt de vraag, wat er van de maatschappelijke problemen op publiekrechtelijk en wat er op privaatrechtelijk terrein ligt. Het verschil tussen deze beide terreinen ligt niet louter en alleen in de vraag, of een regel

bindend moet worden vastgesteld door middel van een verordening. De verordening met de daarachter staande sanctie is echter wel de basis, waarop de werkzaamheden van een publiekrechtelijk orgaan in het algemeen rusten.

De beoordeling van de vraag, of een bepaald onderwerp tot de bevoegdheidsfeer van de publiekrechtelijke bedrijfsorganen zal behoren of tot de werkzaamheden van een vrije organisatie, zal derhalve moeten plaatsvinden aan de hand van het criterium of inderdaad de rechtsbasis van de verordening-met-de-sanctie noodzakelijk is om dat onderwerp, bij gerezen noodzaak, te regelen.

Men zal nu zeggen, dat deze zaak weinig met de uiteenzetting van de heer Van Wijnen te maken heeft. Immers, over de vraag, wat er nu eigenlijk binnen de bevoegdheidsfeer van de P.B.O. ligt, heeft hij niet gesproken, althans niet gedetailleerd. Toch meende ik hierover iets te moeten zeggen, alvorens ik verder kon gaan. En wel omdat de heer Van Wijnen afraadt om aan de horizontale bedrijfsorganen verordenende bevoegdheid te geven, mede op grond van de overweging, dat het groepsbelang een te voorname rol in deze organen zou gaan spelen.

Ik vraag mij af, of, gezien de basis, waarop de P.B.O. rust, deze conclusie niet wat al te haastig is getrokken. Het groepsbelang, waarvan de schrijver spreekt, werd in voor de samenleving ongunstige zin gebruikt. Of dat groepsbelang zich in die zin zal ontwikkelen, moet nog worden afgewacht.

Wellicht is er in de gedachtegang van de schrijver te veel rekening gehouden met de regelingen in de landbouwsector, die voor het merendeel de gehele bedrijfskolom raken en dus op het verticale vlak liggen. Juist op dat vlak doen zich regelmatig tegenstellingen voor, die bedrijfsgenoten niet in een al te gunstig daglicht stellen. Op het horizontale vlak liggen de zaken veelal anders. Er kunnen heel wat bedrijfstakken met name worden genoemd, waarin door bedrijfsgenoten heel wat in de privaatrechtelijke sfeer tot stand is gebracht. De behoefte om thans verder te ontwikkelen, zal in vele gevallen eerst vervuld kunnen worden, zodra in dergelijke bedrijfstakken een horizontaal bedrijfsorgaan is ingesteld. Het geldt hier maatregelen, die de betreffende bedrijfstakken omhoog hebben gebracht, terwijl daarvan nooit iemand schade heeft ondervonden.

Verder zal het door mij genoemde criterium voor de onderscheiding van de onderwerpen, die tot de P.B.O. en die tot de vrije organisaties behoren, mits juist gehanteerd, een werkterrein geven voor de P.B.O. en tegelijkertijd de vrije organisaties in hun waarde laten.

Moeilijkheden treden eerst op, wanneer voorgestelde regelen tevens repercussies hebben voor andere bedrijfstakken, waarin de ondernemingen, hetzij een „(gelijke of) aanverwante functie” vervullen, hetzij „een verschillende functie t.a.v. hetzelfde product”. In het eerste geval voorziet de wet op de P.B.O. in een samenwerking via de art. 109 e.v., in het tweede geval door de instelling van productschappen.

Eerst na de beschouwing van het branchebelang en de daarvoor passende vertegenwoordiging, of liever organisatievorm, kan aan de instelling van productschappen en organen ex artt. 109 e.v. worden gedacht.

Met het laatste heb ik het punt bereikt, waarop ik terug kan komen op het begin van het artikel, waarop dit stuk een reactie is. De „onrust en onzekerheid”, waarvan de heer Van Wijnen gewaagt, is het gevolg van de omstandigheid, dat men met productschappen begonnen is, zonder dat de discussies over de horizontale bedrijfsorganen tot een goed einde werden gebracht. In een dergelijke situatie kan men niet oordelen over de begrenzing en de taak van productschappen.

Elke organisatie, dus ook de P.B.O., moet logisch worden opgezet. Men kan niet oordelen over aan-

rakingsvlakken, wanneer men nog niet weet op welke wijze men met bedrijfstakken te maken krijgt.

Concluderend meen ik derhalve te moeten stellen, dat er in de P.B.O. wel degelijk plaats zal zijn voor horizontale bedrijfsorganen, ja, dat daar zelfs het hart van de P.B.O. zal moeten kloppen. Het zal evenwel aan de mensen van de praktijk overgelaten moeten worden, zich in eerste instantie uit te spreken, of er horizontale organen zullen moeten komen en in welke sectoren (antwoord op vraag a). Hoever de bevoegdheidsfeer van de eventueel te scheppen organen zal moeten strekken, zal eveneens het eerst door bedrijfsgenoten moeten worden gezien (antwoord op vraag b).

Wanneer de vragen a en b op het horizontale vlak zijn beantwoord, dan kunnen deze voor het verticale vlak beantwoord worden. Het antwoord op vraag c vloeit uit de antwoorden op de vragen a en b voort.

Ik meen op grond van het voorgaande te mogen stellen, dat de Overheid in genen dele nalatig is geweest, nu zij geen richtlijnen in de zin van de vragen a, b en c heeft gegeven. Het overleg met de S.-E.R. en de Overheid zal eerst geopend moeten worden, wanneer bedrijfsgenoten het met elkaar eens zijn geworden. Op dat tijdstip ligt er voor de Overheid en voor de S.-E.R. een belangrijke taak.

Naschrift.

Het doet mij genoegen, dat mijn artikel aanleiding heeft gegeven tot opmerkingen. Het is geschreven in de hoop, dat het tot nadenken zou opwekken.

De redactie van het blad vraagt mij, met het oog op de beschikbare ruimte, zo kort mogelijk te zijn. Ik wil mij daaraan houden en kan dit ook wel, omdat uit de twee hierboven geplaatste stukken wel verschil van inzicht blijkt, maar niet, dat er bepaalde misverstanden zijn, die dienen te worden rechtgezet. De belangstellenden zullen bij het lezen der drie stukken de verschillende standpunten wel duidelijk voor zich zien. Het oordeel kan dus aan de lezers worden gelaten.

Enkele korte opmerkingen. Naar aanleiding van het stuk van Mr V. d. Wilde slechts dit. De voorkeur voor een verticaal orgaan, wanneer men verordenende bevoegdheid wil geven, ligt juist in het samenkomen der diverse belangen. De belangenbotsingen worden daarin uitgevochten. De synthese hieruit is een bruikbaar gegeven voor de Overheid bij het geven of weigeren van haar fiat.

Wanneer dit afslijpen van belangen niet in het orgaan geschiedt, zal de Overheid dit moeten bereiken door het horen van horizontale organen met tegengestelde belangen. Is deze vorm nu werkelijk aannemelijker en veiliger? Ik geloof het niet. Als men zulke botsingen van belanghebbenden heeft meegemaakt, dan ervaart men pas goed, hoe zulke botsingen alleen in de kring van deskundigen tot een redelijke oplossing kunnen komen.

Met enige verwondering las ik de regel in het stuk van Dr Mr Van Staay, die aldus luidt: „De P.B.O., zoals wij deze tenslotte hebben gekregen, moet o.i. inderdaad ongeveer worden geïnterpreteerd op de wijze, waarop dit gebeurt door de vrijmoedigen of onnozelen uit het artikel van de heer A. van Wijnen”.

Een vraag: wat verwacht de schrijver van de objectiviteit en geschiktheid van een groep belanghebbenden en van de daaruit afgevaardigde leiders om ook het belang van andere groepen, van Overheid en samenleving, te zien, wanneer zulke motieven tot samengaan hebben geleid? Wanneer geheel Nederland in belangengroepen zou worden samengevoegd onder zulke motieven, arme Overheid, die de verordeningen (dan misschien wel verordeningengestroom) ter beoordeling krijgt!

Door Dr Mr Van Staay is er de politiek bijgehaald. Ik

betreur dit. Niet, omdat ik geen begrip heb voor de feiten en dus niet aanvaard de betekenis dezer problemen uit politiek oogpunt, maar omdat ik dit onderwerp geheel behandeld heb vanuit de economische hoek en opstelling en argumentatie geheel in dit vlak liggen. Gaarne zou ik willen zien, dat Dr Mr Van Staay mijn stuk nog eens zou willen overlezen vanuit deze gezichtshoek.

Naar ik hoop ten overvloede wil ik er tenslotte nog met nadruk op wijzen, dat ik het bedrijfsleven in staat acht, nuttig werk in de P.B.O.'s te doen. Maar ik meen alleen, dat een gezond realisme beter is dan een te utopisch ingestelde houding. Het natuurlijk eigenbelang is nimmer uit te schakelen, maar bovendien is er de vaak harde en felle concurrentie, die de zakenman, zelfs onbewust soms, beïnvloedt in één richting.

Gouda.

A. VAN WIJNEN.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt was gedurende de verslagweek wederom vrij ruim, met onveranderde disconto's, t.w. voor September t/m December $1\frac{3}{8}$ pCt, voor Januari t/m Mei $1\frac{3}{8}$ — $7/16$ pCt en voor Juni/Julipapier $1\frac{7}{16}$ — $1/2$ pCt. Call noteerde onveranderd 1 pCt.

De hoeveelheid callgeld, die ten laste van het Rijk uitstaat, is de laatste tijd sterk afgenomen; per 15 Augustus bedroeg zij f 15 mln tegen maximaal f 68 mln per 15 Juni. Op zichzelf daalt hierdoor natuurlijk de elasticiteit van de geldmarkt. Hiertegenover staat echter, dat het verminderen door de banken van deze callgelduitzetting althans gedeeltelijk verband houdt met het feit, dat er de volgende maand grote bedragen aan schatkistpapier aflopen. Dit toch opent de mogelijkheid van snelle liquiditeitsversterkingen, ook zonder de aanwezigheid van een extra groot stootkussen van callgeld.

De kapitaalmarkt.

Gedurende de afgelopen week onderging het koersniveau op de aandelenmarkt wederom slechts een geringe verandering. De algemene index bleef in de nabijheid van het cijfer 144, dat nu reeds verschillende weken geldt.

Alle aandacht was ook ditmaal geconcentreerd op de obligatiemarkt, waar de koersdaling gedurende de verslagweek, zoals uit onderstaande cijfers blijkt, zeer aanzienlijk was. Het lijkt o.i. geen twijfel, dat de Overheid, zo zij wilde, de hierin tot uiting komende stijging van de rentestand op korte termijn tot staan zou kunnen brengen en zelfs in haar tegendeel doen verkeren. Dat dit echter in werkelijkheid niet geschiedt is geen kwestie van niet kunnen maar van niet willen. Het past nl. volkomen in de door de Regering gevoerde restrictieve monetaire politiek; dat geen steunaankopen van staatsfondsen plaatsvinden, gefinancierd met nieuw gecreëerd geld.

Ook de gang van zaken bij de gemeentelijke woningbouwfinanciering moet van deze gezichtshoek uit worden bezien. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten bepleit in een adres o.a. de verstrekking van nieuwe rijksvoorschotten aan de gemeenten voor woningbouwfinanciering. Dit zou echter een inflatoire financiering betekenen, welke de politiek van krappe geldvoorziening, welke thans haar vruchten gaat afwerpen, zou doorkruisen.

17 Aug. 24 Aug.
1951 1951

Aand. indexcijfers.

Algemeen	143,7	144,3
Industrie	206,2	207,4
Scheepvaart	162,2	165,0
Banken	116,1	115,6
Indon. aandelen	47,7	47,3

Aandelen.

A.K.U.	169 $\frac{3}{4}$	170
Philips	166 $\frac{1}{2}$	166 $\frac{1}{4}$
Unilever	234 $\frac{1}{4}$	234
H.A.L.	170	177
Amsterdam Rubber	104 $\frac{1}{4}$	102 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	116	110 $\frac{1}{2}$
Kon. Petroleum	289 $\frac{3}{4}$	289 $\frac{3}{4}$

Staatsobligaties.

2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	70	67 $\frac{1}{4}$
3—3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	85 $\frac{1}{4}$	81
3 pCt Invest. certif.	87 $\frac{1}{2}$	85 $\frac{3}{8}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt 1951	92 $\frac{3}{4}$	89 $\frac{1}{2}$
3 pCt Dollarlening	98	98

J.C.B.

STATISTIEKEN

GECOMBINEERDE MAANDSTAAT VAN DE DRIE NEDERLANDSE GROTE BANKEN EN VAN HET NEDERLANDSE BEDRIJF VAN DE NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ 1).

(in miljoenen guldens)	Nederl. banken		Nederl. banken en Nederl. Handel-Mij	
	31 Mei 1951	30 Juni 1951	31 Mei 1951	30 Juni 1951
Activa:				
Kas, kassiers en daggeldleningen ..	116	92	130	121
Nederlands schatkistpapier	1.564	1.513	2.107	2.062
	1.680	1.605	2.237	2.183
Ander overheidspapier	60	77	98	117
Wissels	11	7	20	13
Bankiers in binnen- en buitenland	111	105	163	175
Prolong. en voorsch. tegen effecten	54	55	69	73
	236	244	350	378
Debiteuren	784	799	948	975
Effecten en syndicaten	35	42	39	48
Deelnemingen (incl. voorschotten) ..	18	19	28	29
	837	860	1.015	1.052
Gebouwen	4	4	11	11
Diverse rekeningen	—	—	—	—
Belegde bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2.756	2.712	3.614	3.624
Passiva:				
Crediteuren	2.086	2.022	2.695	2.670
Wissels	24	22	25	24
Deposito's op termijn	330	333	502	518
Kassiers en genomen daggeldleningen	9	39	11	39
Diverse rekeningen	68	57	69	60
Bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2.518	2.474	3.303	3.312
Aandelenkapitaal	160	160	211	211
Reserve	77	77	100	100
	2.756	2.712	3.614	3.624

1) In verband met afrondingen behoeft de som der afzonderlijke posten niet met het eindtotaal overeen te stemmen.

Attentie „Ford Telex“

FORD verplettert
de hoge prijzen!

3 POPULAIRE PERSONENWAGENS THANS ONDER IEDERS BEREIK.

FORD ANGLIA VAN f 4950.- OP f 4475.-

FORD PREFECT VAN f 5350.- OP f 4950.-

FORD TAUNUS VAN f 6650.- OP f 5900.-

LAAT U DEZE UNIEKE KANS VOOR DEGELIJK BETROUWBAAR

COMFORTABEL EN ZUINIG TRANSPORT NIET ONTGAAN.

WEND U TOT DE OFFICIAL FORD DEALER.

FORDMOTOR

ONDERN. PRIJZEN — AF FAB.

N.V. NEDERLANDSCHE FORD AUTOMOBIEL FABRIEK AMSTERDAM

diversen

Te koop een **FABRIEKS-GEBOUW**, ook geschikt voor opslagplaats, zeer gunstig gelegen te Barneveld, nabij station, aan grote verkeersweg, groot 16 bij 16 m, hoog 9 m. Hypotheek beschikbaar. Goed onderhouden, in 1943 gebouwd. Te bevr. bij L. B. Carpentier, Makelaar, Bloemendaallaan 20, Barneveld.

Te koop aangeboden:
AMERIKAANSE FORD

8 cyl., bouwjaar 1949, met kachel, radio en bermlamp, alles in uitstekende staat, en Ford 8 cyl. 2.2 l. bouwjaar 1948, volledig gereviseerd. Geen handelaren. Fa. F. W. KOUDEJS, Mauritsweg 59, Rotterdam, tel. 40758-46489.

vacatures

Grote Bankinstelling vraagt voor de leiding van haar economische afdeling

BEKWAAM DRS ECONOMIE

met ervaring, bij voorkeur op bankgebied. Eigenhandig geschreven sollicitaties met referenties, uitvoerige inlichtingen en foto te richten aan het Bureau v. d. bl., Postbus 42, Schiedam, onder no. ESB 35-5.

Internationaal industrieel bedrijf met Hoofdkantoor in Zwitserland vraagt een

ACCOUNTANT

Lid NIVA of VAGA, met praktische ervaring op een accountantskantoor vóór of na het behalen van het accountantsdiploma. Opleiding voor het bedrijf in Zwitserland en latere tewerkstelling in Nederland of elders. Leeftijd ca. 27 jaar, bij voorkeur ongehuwd.

Uitvoerige sollicitatie met foto aan Smit's Advies- en Servicebureau, Herengracht 442, Amsterdam onder no. 6484.

Bij de Provinciale Waterstaat van Noordholland (Bureau van de Provinciale Planologische Dienst) kan worden geplaatst een

SOCIAAL-GEOGRAAF, SOCIOGRAAF OF SOCIAAL-ECONOOM

Rang en salaris naar ervaring.

Brieven met volledige inlichtingen vóór 16 September, 1951 te richten aan de Hoofdingenieur-Directeur van de Provinciale Waterstaat van Noordholland, Nieuwe Gracht 47, Haarlem.

Persoonlijk bezoek alleen na oproeping.

De Raad van Commissarissen van de Stichting Oranje Nassau's Oord te Renkum roept gegadigden op voor de functie van:

ADMINISTRATEUR-ECONOOM

voor haar Sanatorium te Renkum.

Candidaten, die volledig op de hoogte zijn van de Moderne Bedrijfsadministratie en die met betrekking tot de administratie in een sanatorium of ziekenhuis ervaring hebben opgedaan en goed ingewerkt zijn in de economische vraagstukken van het sanatoriumwzgen genieten de voorkeur.

Brieven met uitvoerige inlichtingen aan de Penningmeester van de Raad van Commissarissen van de Stichting Oranje Nassau's Oord, Jhr. G. A. A. van Nispen, p/a Noordeinde 33 te 's-Gravenhage.

Bezoeken alleen ná oproep.

Groothandel

IN HET NUMMER VAN DEZE WEEK:

Nu het September is
Aantrekking vreemd kapitaal
Luchtcharters
Wereldmarkt-perspectieven
Australië kan kiezen
Handelscontacten

Met Exportbijlage „Netherlands Trade Bulletin”.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS SCHIEDAM

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.)
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26.— per jaar, voor België/Luxemburg f 28.— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26.—, overige landen f 28.— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,43 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs.